

Núm 12, gener-febrer-març-abril de 2013

Vista de la Cerdanya amb el firmament nocturn

Foto: Gael Piguillem

ESPECIAL SEBASTIÀ BOSOM

IDAPA
Institut per al Desenvolupament
i la Promoció de l'Alt Pirineu i Aran
Institut entant Desenvolupament
e ara Promoció de l'Alt Pirineu i Aran

Diputació
de Girona

AJUNTAMENT

DE PUIGCERDÀ

MUSEU

CERDÀ

gam
GRUP D'AMICS
DE MONTELLÀ

Túnel
del Cadí

"la Caixa"

Serveis i Distribució

Chalet del Golf

Viladrau

ARMENOil
www.afg.cat

Cerdanya Resort

Índex

- Pàg. 3, Per un manual d'història de la Cerdanya, Alfred Pérez-Bastardas
- Pàg. 4, *Ciència Ficció*: "Luz de estrellas lejanas", de George R. R. Martin, Enric Quílez i Castro
- Pàg. 5, *A les telúries*: "Tots podem contribuir-hi", Enric Quílez i Castro
- Pàg. 6, *Poesia*, Miquel Martí i Pol (1929-2003)
- Pàg. 7, Eleccions del 25 de novembre, la Cerdanya, sobiranista o unionista?, Gerard Cunill
- Pàg. 10, *Tecnologia*: "Impressió 3D: la nova revolució", Francesc X. Esteban
- Pàg. 12, Salvador Espriu, Miquel Llimona
- Pàg. 13, Perdre 20 quilos en un any és molt fàcil, Albert Grau
- Pàg. 15, Coneixent "El xalet de Puigcerdà", Guillem Lluch i Torres
- Pàg. 15, Aquest és de fora, Alfons Mills Munt
- Pàg. 16, Parlem de llibres que parlen de Cerdanya: "Els alarbs", Albert Montjuïc
- Pàg. 19, Arqueologia a Cerdanya: de la recerca identitària a la difusió del bé patrimonial, Oriol Mercadal
- Pàg. 20, Gala protesta, César Carrasco Candilejo
- Pàg. 22, L'esquí de fons i la llei de la gravetat, Jordi Romeu Carol
- Pàg. 23, L'escola catalana a la Catalunya Nord, fonament i esperança, Joan Muntaner
- Pàg. 24, Puigcerdà (1874-1936): La romeria de Sant Marc, Enric Quílez i Castro
- Pàg. 25, Activitats del Grup de Recerca de Cerdanya
- Pàg. 32, Enllaços recomanats, Jordi Queralt
- Pàg. 33, Reivindicació de l'Alt Pirineu, d'ahir a avui, Isidre Domenjó Coll
- DOSSIER: SEBASTIÀ BOSOM**
- Pàg. 35, Sebastià Bosom, l'arxiver i la feina discreta, Erola Simon Lleixà
- Pàg. 37, Sebastià Bosom, Sara Aliaga et al.
- Pàg. 38, En homenatge a en Sebastià Bosom i Isern, Sofia Garçon i Peyrí
- Pàg. 39, L'obra de Sebastià Bosom: 27 anys de publicacions, M. Àngels Terrones

Editorial

El número 12 de la Querol marca un punt d'inflexió en la breu història de la nostra revista electrònica. A partir d'ara, la revista esdevindrà quadrimestral. Tindrem menys números a l'any, però esperem que, per contra, la qualitat augmenti. Altrament, són previstes algunes novetats, com potenciar una secció de cartes dels lectors, o bé dedicar ocasionalment un dossier a algun tema específic d'interès de la comarca.

En aquest número, apareix el primer dossier, un especial sobre la figura inigualable del Sebastià Bosom, que enguany farà cinc anys que va morir al peu del canó en la seva feina com a Arxiver municipal i comarcal.

Pel que fa a la resta, tenim uns continguts molt variats, des d'articles d'opinió, fins a articles d'història. Esperem que sigui del vostre interès el seu contingut.

Si voleu escriure algun article per la nostra revista sobre temàtica preferentment cerdana, només cal que ens el trameteu a la següent adreça electrònica:

grup@recercacerdanya.org

Enric Quílez i Castro

President del *Grup de Recerca de Cerdanya*

Director: Enric Quílez i Castro

Coordinador General: Alfred Pérez-Bastardas

Maquetador: Enric Quílez i Castro

Internet: Gael Piguillem i Boladeras

Col·laboradors Habituals:

Gerard Cunill, Francesc X. Esteban, Albert Grau, Manel Figuera i Abadal, Jordi Forcada i Nicolau, Miquel Llimona, Guillem Lluch i Torres, Oriol Mercadal, Alfons Mills i Munt, Alfred Pérez-Bastardas, Gael Piguillem i Boladeras, Jordi Queralt i Enric Quílez i Castro

Per un manual d'història de la Cerdanya

Per Alfred Pérez-Bastardas (*)

Moltes vegades, amics que vénen a la Cerdanya em demanen quin llibre d'història d'aquest petit país els puc recomanar. I em ve a la memòria una reivindicació manta vegades senyalada: ens cal un manual d'Història de la Cerdanya. I és que no disposem d'un llibre àgil i amè que ens serveixi amb prou informació divulgativa per donar a conèixer els factors històrics cerdans, per tal que tinguem a mà una visió prou completa de la història cerdana en el seu conjunt.

Precisament ara que tenim a l'abast historiadors de tots els àmbits de la historiografia cerdana que han treballat en gairebé tots els vessants d'aquest coneixement, podem intentar de fer-ne un manual divulgatiu de la història cerdana en el seu conjunt. Totes les disciplines del coneixement històric han tingut historiadors que poc o molt ens han treballat, i tenen ja uns coneixements prou amplis per assajar el que podríem anomenar, en paraules de Jaume Vicens-Vives, una aproximació a la història de la Cerdanya. Només ens cal la voluntat editorial, la coordinació adequada i l'ajut de les institucions cerdanes, començant pel Consell Comarcal i les administracions públiques municipals, com també les institucions civils d'aquesta comarca.

Tanmateix ja estem en disposició de pensar aquesta obra de divulgació històrica, com un conjunt prou acceptable perquè pugui ser considerada el primer manual d'història de la Cerdanya. Per això en demanem la seva publicació com una exigència més, de la necessitat que aquest petit país cerdà té, de donar-se a conèixer a través dels segles, per ser alhora més conegut com Marca històrica, o com a Comtat, Vegueria, Comarca, Departament, etc. amb totes les connotacions socials, polítiques, econòmiques que això va comportar, ja que la Cerdanya vol i ha de reivindicar-se en el segle XXI.

Qui passi per aquest territori avui dia, ha de poder trobar els elements claus de la seva identitat pirinenca i si bé és de destacar que hi ha disciplines molt investigades pels historiadors cerdans i de fora que han elaborat articles de recerca molt importants, n'hi ha també que encara no són coneguts perquè han quedat als calaixos o bé ja són introbables pel gran públic amant de Cerdanya. Reivindiquem, doncs, que es faci un doble treball, sense que un sigui el primer i l'altre el segon, sinó que es conjuguin per obtenir un coneixement el més exhaustiu possible de la història cerdana a través dels segles.

Per un cantó, és necessari de divulgar els treballs d'historiadors que fins ara han aportat uns coneixements de gran in-

terès per la història de la Cerdanya, començant pels escrits principals i troncats d'en Sebastià Bosom, ara que la societat cerdana, el Grup de Recerca de Cerdanya, i altres el volen homenatjar. Bo seria, doncs, que es publicuessin els seus treballs com a prova del que diem, ja que molts d'ells es troben perduts en diverses revistes i follets, o bé són desconeguts, i necessitem recopilar-los per divulgar-los, per un públic cerdà que s'hi interessa, i per visitants i amics que el van conèixer i estimar.

Igualment d'altres historiadors també han de tenir aquesta possibilitat, perquè els seus treballs siguin a l'abast amb facilitat i coneguts i divulgats per millorar-ne el seu coneixement. Molts investigadors de la història cerdana podrien ser inclosos en una hipotètica llista; voldríem, però, citar-ne tant sols aquells que crec han de tenir el privilegi de ser els primers, perquè els temps així ho demanen, i potser perquè llurs treballs són més dispersos. Em refereixo a Jean-Luis Blanchon, Albert Salsas, Maties Delcor, André Balent, Josep M. Salrach, Tomàs Junoy, Oriol Mercadal, Joan Peytaví, Òscar Jané, i tants d'altres que, amb articles i llibres, aborden temes històrics de la Cerdanya. Molt material d'aquestes investigacions està publicat en revistes locals, i ens cal recopilar-los per donar-los a conèixer a un públic més ampli.

D'altra banda, un recull sistemàtic d'articles nous o vells, que estudiïn els temps antics de la Cerdanya, que aportin una visió ampla i divulgativa en tots els aspectes històrics, juntament amb d'altres que facin de síntesi de les diverses èpoques medievals, modernes i contemporànies, podrien ser els primers elements per confeccionar un manual d'història d'aquest petit país cerdà.

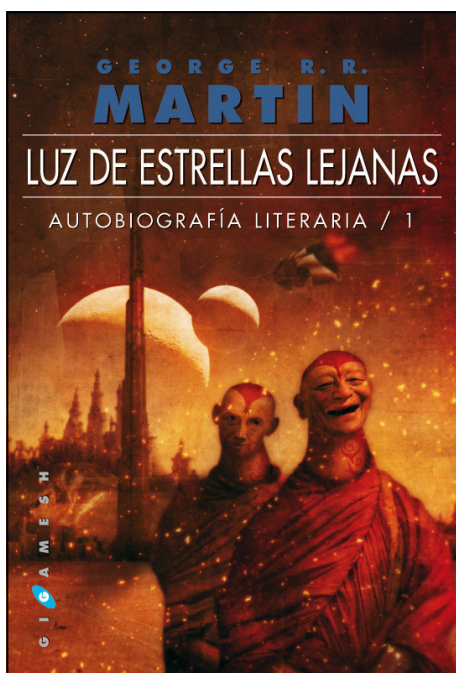
Hauria de ser un llibre rigorós, però amè, que abarqui pràcticament tots els períodes històrics, i si es creu que un volum no és suficient, se'n podrien fer dos, de manera que sigui la col·laboració d'autors diversos els que signin els seus articles, per a una comprensió històrica del que és i ha estat la Cerdanya. Una aproximació no voldria dir, però, un follet explicatiu, sinó un manual capaç de donar una visió d'història que serviria també pels alumnes de la Comarca i pels viatgers-turistes i gent interessada en aquests temes, per a una millor comprensió del que ha estat i és la terra cerdana en el seu conjunt a través dels temps. Alguns articles s'haurien de reescriure, en una interpretació que fos global, és a dir, de totes dues Cerdanyes, per tal que el lector tingués una visió de conjunt com pertoca a una comarca europea que té voluntat de sentir-se unida.

En definitiva hauria de ser un llibre d'aproximació a la història de la Cerdanya. I és que ara com ara no n'hi ha cap. Crec que és una exigència d'un petit país del Pirineu que per la seva importància i reconeixement històric ha de tenir. Tenim els historiadors, potser ens cal, trobar l'editorial. O, si voleu, les editorials.

(*) Historiador, de la Societat Catalana d'Estudis Històrics. És autor del llibre: "Cerdanya. Quadern de notes."

Ciència ficció: “Luz de estrellas lejanas”

Per Enric Quílez i Castro

Luz de estrellas lejanas

George R. R. Martin

Dreamsongs: A RRestrospective (2003)

Ed. Gigamesh

Pàgs: 432

2013

Es tracta d'una autobiografia literària de George R. R. Martin en què combina capítols on explica com ha anat evolucionant la seva escriptura i per què i com va escriure allò que va escriure, així com els seus relats curts, alguns dels quals són força coneguts, si bé d'altres, possiblement sigui la primera vegada que veuen la llum en una recopilació.

El primer d'ells, “Sólo los niños temen a la oscuridad” és vagament infantil i sona molt al llenguatge del còmic. De fet, és una espècie de còmic sense vinyetes sobre un diable primigeni, una mica a l'estil de Cthulhu i una espècie de superheroï que se li enfronta.

“La fortaleza” és un relat molt més madur i interessant i tracta sobre un episodi de les guerres russo-finlandeses, sobre la caiguda d'una fortalesa finlandesa anomenada “el Gibraltar del Nord”.

“Y la muerte, su legado” és un relat sobre un líder polític americà d'ideologia feixista i d'un milionari amb una enfermetat terminal que decideix fer alguna cosa per a posar fi a la trajectòria del polític feixista, encara que les coses no sempre surten com està previst.

“El héroe” és un interessant al·legat en contra del militarisme que planteja un tema gens ni mica desfasat: què fer amb els herois de guerra quan aquests decideixen reincorporar-se a la vida civil.

“La salida a San Breta” és una fantasia futurista sobre un cotxe fantasma en una autopista abandonada, en una època

en què els vehicles aeris han pres el comandament i circular en cotxe ha esdevingut quelcom propi de quatre friquis.

A “Esa otra clase de soledad” se'ns explica la terrible soledat de l'encarregat d'una estació de trànsit de naus que vigila una mena de forat de cuc als afores del sistema solar i de com aquesta soledat arriba a afectar-lo tràgicament.

“Cuando llega la brumabaja” és un bellíssim relat sobre la pèrdua de l'encant deguda a l'excés de racionalisme a les coses. Es tracta d'un cant a la manca de poesia i de misteri a la vida moderna, tan racional i científica.

“Una canción para Lya” és potser el millor relat de l'antologia, de lluny. Tracta d'una parella de telèpates que són cridats a investigar la conversió a un curiós culte alienígena en un planeta on els humans conviuen amb els alienígenes i de com aquest culte acaba afectant a Lya, la part femenina de la parella de telèpates.

“Esa torre de cenizas” és un trist relat d'abandonament amorós, escrit per Martin justament quan estava passant per una experiència d'aquest tipus. Però també és un dels millors relats on inventa xenomorfs, això és, éssers alienígenes estranys, amb una atmosfera fosca i misteriosa, però també enormement romàntica.

“Y siete veces digo: al hombre no matarás” té un cert regust a “El nombre del mundo es bosque” d'Ursula K. Le Guin. Es tracta de la història d'un comerciant que intenta salvar de la seva pròpia inocència els habitants d'un remot planeta davant d'uns fanàtics religiosos molt superiors tecnològicament als nadius.

“La ciudad de piedra” és un altre dels grans relats de Martin de tots els temps. És la història d'un humà perdut en una molt antiga ciutat de pedra, avantsala d'un port espacial alienígena, remot i allunyat de l'univers humà i transmet una enorme sensació d'estranyesa i solitud.

“Hieles de tierra” és un relat a mig camí entre la fantasia i la ciència ficció, que tracta d'un món hivernal on la protagonista és salvada per una mena de bruixa que empra la tecnologia de la seva nau per a simular un món ideal en el qual pugui viure amb la protagonista.

“El camino de la cruz y el dragón” és un altre dels millors relats de Martin. És la història d'un inquisidor catòlic del futur que ha de fer front a l'heretgia d'una secta que ha santificat a Judas Iscariot. El relat és d'una gran bellesa i és dels meus favorits i regalima tristesa i cinisme pertot arreu.

“Las canciones solitarias de Darren Dorr” és un altre relat a cavall entre la fantasia i la ciència ficció i narra les desventures d'un príncep-déu exiliat en un planeta remot al qual arriba una dona de gran resolució, cercant el seu amor perdut.

“El dragón de hielo” és una bella fantasia infantil de cort medieval sobre una nena nascuda a l'època més freda de l'hivern, amiga d'un drac de gel, criatura mítica l'aparició del qual és temuda per tothom excepte per la nena i que acabarà tenint un paper decisiu en la conclusió de la història.

Finalment, “En las tierras perdidas” és un relat clarament de caire fantàstic amb paladins, princeses, fetillers i homes-llop, tot barrejat de manera original i amb una moral: vigila amb allò que desitges, perquè igual es fa realitat.

A les telúries: “Tots podem contribuir-hi”

Per Enric Quílez Castro

El passat dia 19 de febrer, vaig assistir a l'Ajuntament de Puigcerdà a una reunió en què es va exposar el PA-ES (el Pla Energètic Sostenible) del municipi, per tal de reduir les emissions de CO₂ a Puigcerdà d'aquí al 2020 en un 20% (segons referència de les dades del 2005).

Va ser una reunió força densa en què es van presentar un munt d'iniciatives, tant municipals com d'implementació privada (domicilis particulars, empreses, indústries, transport privat) per tal de reduir les emissions de gasos que contribueixen a l'escalfament global.

Algunes mesures són força lògiques i simples i contribueixen, sobretot, a estalviar-nos un munt de diners que, tal i com estan les coses, és una bona notícia: canviar la il·luminació obsoleta per bombetes de baix consum, posar sensors de moviment en segons quins llocs per apagar automàticament la il·luminació quan no l'aprofita ningú, revisar els tancaments i aïllaments tèrmics d'edificis, conduir d'una manera més sostenible per tal d'estalviar combustible, instal·lar acumuladors elèctrics per beneficiar-se de les tarifes nocturnes de l'electricitat, que són més baixes i un llarg etcètera.

També ens va quedar clar que l'Ajuntament només pot incidir directament sobre les instal·lacions que depenen d'ell, cosa que a efectes de còmput global representa només un 3% del consum energètic total del municipi. La resta està en mans de particulars i d'empreses.

Un altre aspecte a tenir en compte és la contractació d'energia provinent de fonts renovables, la instal·lació de plaques solars o de petits aerogeneradors, circuits de calor a partir de calderes de biomassa, etcètera.

I pel que fa als residus, doncs separar-los correctament i llençar-los al contenidor correcte. Fins i tot, tenir la possibilitat de crear una planta local de compostatge, que permeti aprofitar directament la matèria orgànica i estalviar-nos haver-la de traslladar en camions a la Seu, amb el correponent estalvi en combustible que això comportaria.

De possibilitats n'hi ha moltíssimes. Des de petits detalls, com apagar la televisió i no deixar-la en *stand-by*, o apagar els llums quan no siguin necessaris, fins a la creació de plantes d'energies alternatives. Algunes mesures són simples i no tenen cap cost i altres són més cares o bé tenen períodes d'amortització llargs, però tot és qüestió d'estudiar-ho.

En destacaria dues mesures relativament barates que podrien comportar una diferència significativa a l'hora de reduir els consums energètics: la primera, posar un

tècnic en energia que assessorés les empreses i els particulars en mesures concretes d'estalvi; la segona, fer conferències generals i sectorials per difondre aquests coneixements i que arribin al gran públic i, per tant, que puguin incidir sobre el 97% del consum que no depèn directament de l'Ajuntament.

Tot és posar-s'hi, però el futur del planeta crec que val la pena un petit esforç per part de tothom.

Poesia: Miquel Martí i Pol (1929-2003)

Cançó

Voldria tenir un llagut
i una casa a la muntanya;
poder encendre un flam al vent
i un altre flam a la calma;
de dia estimar muller
i de nit les dones d'aigua.

Voldria ser tan divers,
tan lliure i divers com l'aire,
conèixer tots els camins
i jeure en totes les cales.

Voldria esbrinar els secrets
de les cambres de les dames
i estimar-les totes, fins
les que fossin maridades,
i morir, de mort suau,
un dimecres a la tarda.

A claus de sorra

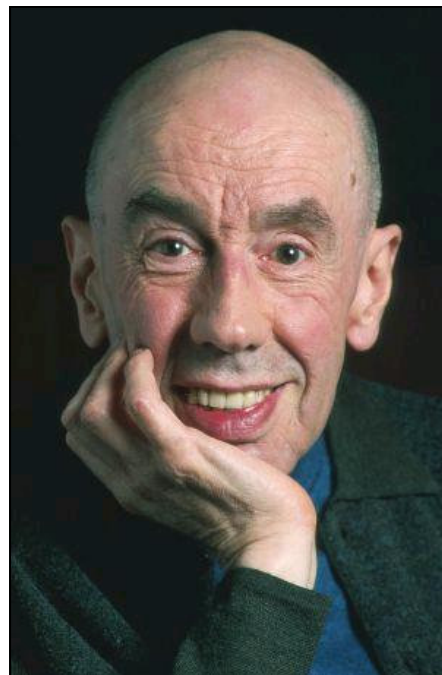
A claus de sorra he penjat els ormeigs
i he desat tots els llibres a calaixos de boira.
Ara, amb les mans pintades de colors,
em posaré la roba de les festes
i esperaré les noies quan surtin del cinema.
Si plou duré un paraigua de color cridaner
i unes sabates grosses d'un verd agosarat.
Les noies passaran i diran: - Bones tardes
(potser totes, qui sap!, m'estimen en silenci),
i fugiran pels carrers tenebrosos
a perdre's dins els braços d'homes d'estirp incerta.

Quan sigui fosc tornaré cap a casa
repetint en veu baixa versos que encara estimo,
cansat i decebut; i em pesaré la roba
damunt el gest tristíssim de peresa.

Hi haurà a cada portal una parella
besant-se o qui sap què, mentre que jo,
sol i indefens, pensaré que la nit
és una noia verge que m'espera
i a crits estriparé l'embruix que me'n separa.

Un dia qualsevol

Un dia qualsevol foradaré la terra
i em faré un clot profund,
perquè la mort m'arreglegui dempeus,
reptador, temerari.
Suportaré tossudament la pluja
i arrelaré en el fang de mi mateix.
Quiti de mots, em bastarà l'alè
per afirmar una presència
d'estricta vegetal.
L'ossada que em sustenta
s'endurirà fins a esdevenir roca
i clamarà, amb els ulls esbatanats,
contra els temps venidors
i llur insaciable corruptela.
Alliberat de tota turpitud,
sense seguici d'ombra,
no giraré mai més el cap
per mirar enrera.

Les eleccions del 25 de novembre, la Cerdanya, sobiranista o unionista?

Per Gerard Cunill

Realment, les eleccions del 25 de novembre van significar com una mena d'eleccions plebiscitàries. Molta gent les entenia així, no tant sols independentistes, sinó també els unionistes que no votaven mai a unes eleccions autonòmiques i aquest cop ho van fer, entenent la importància d'aquesta votació. Però paral·lelament, també va mobilitzar-se l'abstencionista que va votar sobiranisme. El que he volgut fer en aquest petit article és analitzar el resultat a la Cerdanya. Què ens ha canviat en aquests dos anys? Els ceretans han votat diferent de la resta de catalans? La Cerdanya és més sobiranista o unionista? Ha afectat la marea sobiranista a la comarca? Així ho veurem amb les dades contrastades.

Però adverteixo al lector, que no podré realitzar una anàlisi absolutament professional, ja que em manquen eines i formació per a fer-ho. Evidentment no sóc polític, però òbviament miraré de ser tant parcial i objectiu com pugui. Per això, també m'he documentat llegint articles de polítics professionals com és el cas del professor Carles Boix i Serra, polític de la universitat de Princeton, el qual ha realitzat un estudi sobre d'on han vingut els vots que ha obtingut cada partit. Sobre tot la incògnita que ha resolt és com és que CIU ha patit una davallada de 100.000 vots, quan totes les enquestes preveïen una majoria aclaparadora. L'article del professor Boix el podeu trobar al seu blog: <http://carlesboix.wordpress.com/2013/01/28/25-n-qui-va-votar-que/> a partir de l'anàlisi del professor Carles Boix n'he fet una base per a fer la meua pròpia anàlisi electoral a Cerdanya. N'he extret les conclusions més rellevants i també les dinàmiques de vot que s'han produït a aquestes passades eleccions i que ha plasmat en aquest blog el professor Boix. Evidentment les conclusions són una generalització de tot Catalunya i el més difícil serà veure les dinàmiques pròpies de Cerdanya. A més, el professor Boix va utilitzar per la seva anàlisi les seccions censals, quan jo ho he fet amb els resultats totals de cada municipi.

D'altra banda, la Cerdanya, com a dades bàsiques per a començar-la a analitzar, hem de dir que és una comarca del Pirineu oriental situada a una vall i a uns 175 km de la capital catalana. És una comarca que viu principalment del sector serveis, bàsicament del turisme i del comerç i fins fa poc, de la

construcció. Les dades donen a conèixer que tampoc ha rebut un atur sever, malgrat que el sector de la construcció ha declinat molt. Possiblement els treballadors de la construcció han marxat fora o s'han reubicat en el sector serveis. El creixement de la població és pal·lès, sobretot a la capital de la comarca, Cerdanya, a la qual, la guarderia i el col·legi projectats, de moment resten congelats fins que la demografia torni a reanimar-se. Amb dades del 2012 de l'Idescat, la Cerdanya té una població de 19.047 habitants, la segona comarca més poblada de la vegueria de l'Alt Pirineu i Aran, i ara mateix creix la població anualment a un ritme de 13,39 (2011) per cada 1000 habitants, però abans de la crisi (2007) la població ho feia en un 32,91. El 2008 i 2009 van ser anys de retrocés demogràfic. Per tant, ens trobem en una comarca que demogràficament ja ha superat l'estocada de la crisi. En terme econòmic ja és un tema més complex que s'hauria d'analitzar més detingudament.

Encarant-nos en les eleccions del passat 25 de novembre, aquí us deixo les dades que he recopilat entre el diari El Punt-Avui i l'Idescat. En aquesta taula elaborada per mi mateix podem observar els vots que va rebre cada partit en cadascun dels 17 municipis que conformen la comarca. A més de distribuir el vot, també hi podem veure el vot en blanc, el vot nul, la participació i el cens.

En primer lloc, però, vull posar damunt la taula les conclusions a què ha arribat Carles Boix pel que fa a Catalunya, hem de destacar les següents premisses:

1-Consolidació del vot sobiranista. El gir sobiranista de CIU no va comportar una pèrdua de vots cap a formacions unionistes. És probable que la manca de credibilitat del projecte sobiranista de CIU portés als seus votants a confiar en ERC. Això va produir-se sobretot a la província de Barcelona, un vot provinent de les classes populars i mitjanes de l'àrea metropolitana.

- A la vegada, CIU va absorbir el vot de SI a les àrees urbanes i a l'àmbit rural se'l van repartir entre CIU i ERC.

- ERC va rebre en gran part de CIU, de SI a les àrees del camp català i de ICV a comarques i ciutat de Barcelona, que

Nº de vots	CIU	ERC	PP	PSC	ICV	C's	CUP (2012)	SI	Rcat(2010)	Blancs	Nuls	Participació	cens
Puigcerdà	1693/1547	489 - 161	566 - 343	348 - 372	197 - 114	159 - 70	54	58 - 77	377	55/76	40/31	57/65	5765/5655
Llívia	463/ 416	119 - 36	69 - 46	61 - 53	25 - 19	25 - 6	20	14 - 28	24	8 - 10	5 - 2	72/57	1143/1149
Alp	469 - 400	171 - 72	62 - 38	36 - 67	34 - 25	22 10	27	14 - 25	53	11 - 11	11 - 16	74/63	886/739
Bolvir	139/132	37/11	21 - 11	6 - 7	3 - 10	4 - 3	5	8 - 11	24	1/1	2 - 1	75 / 71	301/297
Fontanals	177 - 154	36 - 10	32 - 22	9 - 7	17 - 13	2 - 1	10	8 - 5	28	2 - 1	4 - 6	76/65	299/250
Guals	193 - 176	33 - 13	40 - 23	3 - 12	18 - 16	9 - 2	5	13 - 11	11	7 - 5	3 - 2	75/65	318/272
Das	80 - 78	32 - 11	9 - 5	0 - 0	6 - 3	3 - 1	3	3 - 3	15	4 - 5	1 - 0	82 - 72	173/173
Unís	77-72	12 - 6	6 - 4	2 - 5	8 - 3	3 - 0	5	3 - 3	10	0/5	0 - 1	76/67	155/172
Riu	59/51	17 9	3 - 1	1 - 5	2 - 1	2 - 0	1	4 - 2	14	0/1	0/0	88/80	101/95
Prats	97 - 99	23 - 5	17 - 16	3 - 6	8 - 5	2 - 1	3	7 - 6	2	1 - 2	0 - 1	74/76	164/148
Ger	173 - 151	51 - 26	20 - 9	4 - 16	0 - 5	5 - 1	6	6 - 15	14	0 - 8	2 - 2	81/73	334/342
Meranges	31 - 32	8 - 2	11 - 11	2 - 1	3 - 1	2 - 0	1	1 - 0	3	1 - 4	0 - 2	69/75	82/79
Isòvol	135 - 128	33 - 15	4 - 3	8 - 15	10 - 5	3 - 1	8	4 - 5	9	2 - 5	0 - 2	78/73	210/188
Bellver	614- 593	232 - 131	70 - 39	69 - 88	46 - 43	33 - 17	50	31 - 50	47	17/22	14 - 11	72,2 - 64,0	1661/1681
Prullans	96 - 89	30 - 10	7 - 4	6 - 15	4 - 7	0 - 0	6	3 - 3	3	1 - 2	0 - 3	84 - 71	183 - 197
Lles	103 - 79	44 - 23	2 - 1	10 - 14	7 - 8	0 - 0	3	6 - 8	7	0 - 6	1 - 0	78/65	227/232
Martinet	213 - 196	83 - 65	23 - 12	25 - 34	21 - 10	10 - 5	19	10 - 10	2	6 - 7	1 - 6	76 - 65	545/541
	4812/4393	1450/ 606	962/588	593/717	409/288	284/118	226	193/262	632	116/171	85/85	71/62	13.183/13.043

també va endur-se part del pessimisme de la CUP.

2 – L'aïllament unionista afirma, i és important, que el vot sobiranista i l'unionista no tenen un vas comunicant, tant sols en petits percentatges com a Barcelona, on un 5% del vot de CIU s'envà cap a C's i el PP. Però és molt minoritari.

- Afirma que l'unionisme va moure tant sols un 10% dels abstencionistes en passats comicis, i van concentrar-se a la corona metropolitana. A la resta del país, l'abstencionista també va beneficiar el catalanisme d'esquerres. Així doncs, afirma Boix, també es pateix una bipolarització de l'unionisme a l'àmbit metropolità i un augment sobiranista a comarques.

Malgrat tot, podem veure com la nostra comarca també té certes particularitats evidentment.

En primer lloc, ens fixem en el cens. Podem veure poblacions en què ha pujat bastant i d'altres en què ha descendit lleugerament. Les poblacions amb més nombre d'electors a Cerdanya són Puigcerdà, Llívia, Alp, Bellver i Martinet. D'aquestes, 5 pugen el cens Puigcerdà, Alp i Martinet, mentre que a les altres descendeixen els electors, cosa que ens fa pal·lès el descens demogràfic d'aquests anys a Cerdanya. Malgrat tot, sembla que a la capital ceretana el creixement és manté força bé actualment. Als pobles més petits hi ha una variabilitat: alguns pugen en electors i d'altres baixen. Aquestes pujades i baixades no corresponen a fets massa coherents, perquè hi ha pobles molt petits que pugen en població i d'altres d'igual de tamany que descendeixen. També hem de tenir en compte, i això ens pot fer errar, que no sigui la població que emigra per a trobar feina sinó també el recent control de la població que s'ha fet a Cerdanya per la gratuïtat del túnel del Cadí. Molta gent de fora de la comarca ha perdut el seu empadronament per no complir amb els requisits que demanava el túnel del Cadí per a tenir la gratuïtat. Així doncs, és molt probable que aquests descensos siguin produïts per aquest fet. Malgrat tot, en general a la comarca els electors pugen de 13.043 el 2010 a 13.183 el 2012, que segueix amb la tendència a la recuperació de la població ceretana.

D'altra banda, podem veure també un increment important de la participació a la comarca, que segueix una dinàmica molt similar a la produïda a la resta de Catalunya. El percentatge de participació va passar d'un 62,0 % el 2010 a un 71,0 % aquest 2012. La pujada és d'un nou percent, més o menys, com la tendència a l'alça catalana, d'un 58,78 al 2010 a un 69,56 del 2012. I és que si es compara la participació de la nostra comarca amb d'altres, la Cerdanya no és una de les que més és mou per anar a votar. Normalment les que participen més a les eleccions catalanes són les comarques gironines. També hem de dir que són les de substrat més catalanista. A Cerdanya la composició social és més diversa i una comarca que ha patit una forta immigració, tant de l'estat espanyol com també principalment de llatinoamericans, en menor mesura de magribins o subsaharians, malgrat que aquests 3 últims la major part encara no tenen dret a vot. Tot i això la tendència a l'alça catalana és d'un 11%, no gaire diferent a la de la Cerdanya (9%) i que així podem dir que la comarca ha seguit la tendència catalana a l'augment de la participació considerant aquestes eleccions plebiscitàries. Hem de dir que la participació que va assolir-se va ser la més elevada des de les eleccions autonòmiques del 1984, que també van assolir un 71% de participació. També he detectat un altre paral·lelisme amb la resta de Catalunya, i és que el percentatge de participació també és més alt als pobles petits, mentre que a les poblacions més grans aquest és menor, tot i que en general el 2012 puja arreu. Però això darrer és una tendència que és produeix sempre.

Pel que fa al vot en blanc i al vot nul es pot considerar força interessant també el seu resultat. Pel que fa al nul, no hi ha

variació, però pel que fa al blanc el descens és bastant important. De 171 vots blancs el 2010 a 116 actuals. Aquí també podem dir que segurament el plantejament d'aquestes eleccions com a plebiscitàries va fer que els electors es posicionessin més clarament sobre alguna de les opcions polítiques que es presentaven, ja fos unionista o sobiranista.

Pel que fa al vot dels partits, a Cerdanya es pot ben veure una tendència similar a la de Catalunya. Puigcerdà és la que manté el gruix de votants de tots els partits a la comarca, amb clara diferència, evidentment per la seva demografia. CIU, però, manté molts vots a tots els pobles i millora resultats. Pel que fa a ERC, també recupera gran part del perdut i fins i tot millora resultats, puja a totes les poblacions. Pel que fa al PP, la pujada més espectacular és a Puigcerdà, d'on augmenta dels 343 als 566, a les poblacions amb més població augmenta, però en els pobles més petits es manté, en alguns casos retrocedeix i en d'altres perd lleugerament. També a la mateixa vila de Puigcerdà hi ha augments significatius d'ICV i de C's, que també són els més destacats de la comarca. El PSC manté un declivi constant, seguint també la dinàmica en tot Catalunya i també la dinàmica de les comarques catalanes, on el PSC va perdent votants a marxes forçades.

Sembla però, que Puigcerdà, per ser la capital econòmica i política de la comarca té una demografia socialment bastant variada i que podríem comparar amb la d'algunes zones de Barcelona. La presència del PP és bastant important, essent el partit unionista per excel·lència. L'augment de vots del PP i de C's a Puigcerdà és molt significatiu, i possiblement l'elevació del percentatge de participació es deu en bona part a la mobilització del vot unionista que havia estat adormit fins ara. A Girona també va enregistrar-se un augment del vot del partit popular. Malgrat tot, no podem desestimar que la major part del vot a Puigcerdà, entre els partits sobiranistes (CIU, ERC, ICV, CUP i SI) sumen 2.491 vots, mentre que els unionistes (PP, PSC i C's) sumen 1.073. Per tant, a Puigcerdà hi ha una bona majoria sobiranista, tot i que l'unionisme és també força destacat.

Crec que la particularitat més important de Cerdanya, i que ha influenciat molt en el resultat de les dues últimes eleccions és el fenomen de Reagrupament. Va presentar-se a les eleccions autonòmiques del 2010, essent Cerdanya un dels llocs on va ser més votat. Òbviament, molta gent va moure's per la figura de Joan Carretero, president del partit i candidat a president de la Generalitat per Reagrupament aquell 2010. Havia sigut alcalde de Puigcerdà i per tant era conegut a la comarca. També va ser capaç d'arrossegat una bona part de la militància pirinenca d'ERC a la Cerdanya en favor del seu partit. És evident que segurament el màxim beneficiari de la no presentació de Reagrupament el 2012 és ERC, la qual va patir molt amb aquesta candidatura que li feia front. Segurament gran part d'aquest electorat el 2012 va tornar a ERC, i ho demostren els resultats, però segurament altres parts més petites de votants també van repartir-se entre altres partits sobiranistes com CIU, la CUP i SI. Hem de recordar que Joan Carretero va decidir no presentar-se i que va demanar el vot per CIU. Malgrat tot, dubto que gran part de l'electorat fes cas del seguidisme a CIU que va practicar Carretero, i més pensant, que a Cerdanya gran part del seu electorat era militant o simpatitzant d'ERC. Es veu clarament a Puigcerdà, on ERC va obtenir el 2010, 161 vots, mentre que reagrupament en va treure 377. Tots els que va treure Reagrupament van provenir d'ERC, la qual mantenia sempre un resultat d'entre 400 i 500 votants. A les del 2012, amb la desaparició de Reagrupament i la pujada de la participació, ERC va assolir altre cop els 489 votants. Per tant és evident d'on van provenir aquests vots.

Així doncs, és pot deduir que el votant de Reagrupament, aquests 632 vots que va obtenir a Cerdanya el 2010, tornessin majoritàriament a Esquerra un altre cop. Tot i això, és segur

que no tots íntegrament van anar a parar a ERC, i com he dit també van repartir-se entre altres opcions sobiranistes. Així doncs, la desfeta de Reagrupament a nivell nacional el 2010 i la posterior no presentació als comicis del 2012 són clau per entendre com van quedar configurades les eleccions a Cerdanya.

Pel que fa a CIU, experimenta un creixement important, tant a la província de Lleida com a la de Girona. El cas és que CIU al global de Catalunya tant sols va augmentar vots a la província de Girona, així sembla que la Cerdanya va seguir aquesta tendència gironina i que la part de província de Girona també va influir a la de Lleida. CIU segurament va obtenir vots d'aquest augment de la participació, però segurament també és possible que rebés d'algun votant d'ERC, de SI, de Rcat o inclús del PSC, ja que el votant de comarques d'aquest partit sol ser més catalanista.

Pel que fa a ERC, la majoria de la seva aportació segurament va ser cedida per ex-votant de Reagrupament, però també en devia rebre de SI, potser algun de Convergència o algun sobiranista d'ICV o del PSC.

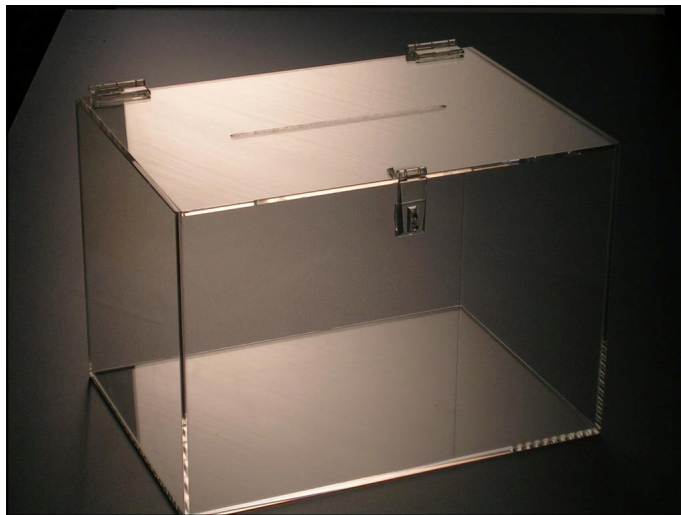
Pel que fa al PP, es contempla la pujada, però segurament una pujada produïda per votants abstencionistes. També és possible que hi anessin ex-votants socialistes, potser algun de CIU, o d'altres aportacions de partits unionistes. És evident que la mobilització massiva a partits unionistes s'ha produït a Puigcerdà.

El PSC continua amb la dinàmica de pèrdua de vots, mentre ICV també puja, igual que a nivell nacional i segurament treu una mica de vot a distints partits de gent partidària del seu discurs social. Pel que fa a Ciutadans, sembla que la seva tendència a l'alça també es deu a votants unionistes frustrats amb els partits unionistes tradicionals PSC i PP. Per últim, un altre declivi és el de Solidaritat, la qual perd també votants, uns 19 sufragis que devien anar a parar a altres opcions sobiranistes: CIU, ERC o la CUP. Per últim, hem de veure la irrupció de la CUP a Cerdanya, que malgrat no tenir-hi cap delegació local estable sembla que s'està constituint una assemblea de l'esquerra independentista a la zona de la Batllia-Baridà, una regió que delimita amb l'Alt Urgell, on hi ha una presència més important de les assemblees de la CUP i supera fins i tot Solidaritat obtenint uns 226 vots.

En definitiva, que CIU es consolida a la comarca amb una pujada substancial de vots i també una pujada de més de 800 vots cap a Esquerra, en bona part segurament cedits a Reagrupament. Pel que fa als sobiranistes, també hem de destacar la irrupció de la CUP, la pujada d'ICV i la petita davallada de SI. Així doncs, com en la dinàmica nacional, el sobiranisme es consolida a la Cerdanya amb CIU i ERC, principalment.

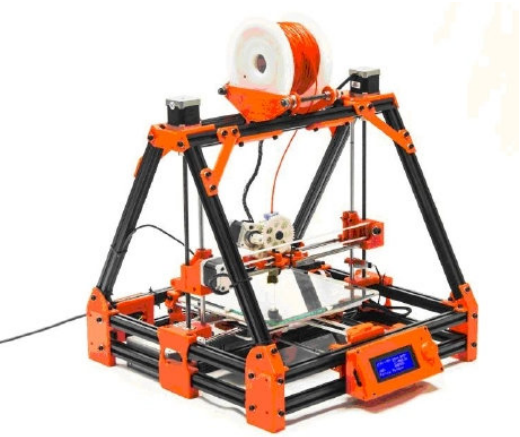
Pel que fa al vot unionista, el PSC pateix una davallada acompanyada de la situació a nivell nacional, el PP es reforça com a opció unionista i es manté com a tercera força a la Cerdanya. Per últim, també puja Ciutadans amb els descontents de la política tradicional unionista.

Per tant, Cerdanya segueix majoritàriament els paràmetres de les comarques de Catalunya amb una consolidació del sobiranisme, però alhora, a diferència de moltes de les comarques veïnes, per causa del component diferent que té, l'unionisme també puja amb importància. Malgrat tot, la majoria sobiranista és aclaparadora a tota la comarca.

Tecnologia: Impressió 3D: la nova revolució

Per Francesc X. Esteban

Darrerament les notícies sobre la impressió 3D estan sortint més i més als mitjans de comunicació com a exemple d'una tecnologia que està cridada a revolucionar la nostra societat. Encara que no és una tecnologia gaire recent, el canvi imparable que l'està popularitzant és la baixada contínua i imparable de preus que ara fa possible que qualsevol petit negoci pugui disposar d'una i permetrà que, en molt poc temps, gairebé qualsevol persona la pugui comprar per a ús personal. Com a darrer exemple, la notícia de finals de febrer de 2013: "Investigadors de l'UPC llancen una impressora 3D domèstica per 900€". Aquesta impressora 3D desenvolupada a la Universitat Politècnica de Catalunya ja s'està exportant a més de 10 països (entre ells, França, Alemanya i Estats Units) i els principals compradors són particulars, petites enginyeries i despatxos d'arquitectura.

Abans de continuar amb exemples concrets, hem d'explicar una mica en què consisteix tot això. Una impressora 3D és un dispositiu que serveix per crear objectes tridimensionals (generalment de plàstic) mitjançant un procés de superposició de successives capes generades a partir d'un model informàtic. Aquest procés de fabricació s'anomena additiu en contraposició al model substractiu consistent en donar forma una peça de material com per exemple en esculpir una estàtua de pedra o tornejant un bloc de metall per aconseguir una peça mecànica. La fabricació additiva té un avantatge considerable sobre la substractiva: certes figures geomètriques no es poden fabricar d'una sola vegada per mitjà de processos substractius i s'han de crear per parts, per després muntar-les. En canvi, aquesta mateixa peça es podria construir d'una sola vegada amb una impressora 3D (sempre que la impressora sigui suficientment gran!).

El model informàtic necessari per imprimir un objecte es pot crear des de zero a partir d'un programa de disseny gràfic o bé es pot generar a partir d'un escanejat 3D d'un objecte real. Com a exemple molt pròxim de creació d'un model 3D cal destacar la reconstrucció virtual que va fer la Judit Calveras de l'església de Santa Maria de Puigcerdà. Fóra molt interessant poder convertir aquesta reconstrucció virtual en un objecte real per poder-la exposar al Museu Cerdà com a mostra del nostre patrimoni perdut. D'altra banda, com a exemple d'escanejat, tenim el de les ecografies 3D que es fan per controlar el fetus i que algunes empreses donen la possibilitat de convertir en figuretes de recordatori. De totes maneres, una de les aplicacions més interessants de l'escanejat 3D el podem trobar en el camp de l'arqueologia. Quan s'han de fer rèpliques d'objectes d'alt valor, els mètodes tradicionals com els de fer motlles poden ser molt invasius ja que el contacte amb certes substàncies químiques poden malmetre l'original. Els nous mètodes d'escanejat 3D permeten fer un model molt acurat amb total respecte. Aquest procés es pot fer fins i tot in situ, sense necessitat d'enviar la peça a un laboratori, cosa que permet reproduir elements que formen part de conjunts arquitectònics, com per exemple, detalls de capitells.

Com a exemple més proper del que pot fer la impressió 3D al món domèstic el podem trobar en l'experiència que va tenir un jove amb el seu rentavaixelles de dos anys d'antiguitat. Es va trencar una peça de plàstic que formava part del sistema de tancament de la porta de l'aparell, deixant-lo completament inutilitzable i quan va intentar portar-lo al servei tècnic, es va adonar que era impossible aconseguir un recanvi original. Llavors es va aprofitar que un amic seu disposava d'una impressora 3D i durant dues hores van dissenyar i crear tres prototips diferents, tots funcionals. Sembla que la darrera peça que van crear era molt més simple i robusta que l'original de fàbrica i d'aquesta manera el rentavaixelles encara segueix funcionant. Segurament en un futur proper la impressió en 3D simplificarà el servei tècnic de molts aparells, tant per part del fabricant com per part de l'usuari. Molts fabricants, enlloc d'intentar disposar de milers i milers de peces de recanvi diferents i enviar-les a qualsevol racó del món, enviaran per Internet la informació de la peça al servei tècnic més proper al client, reduint costos i temps per tothom.

Altres empreses estan explorant les possibilitats que ofereix la impressió 3D per fidelitzar els seus clients dintre de l'àmbit de la personalització. Per exemple, els smartphones són objectes que, a part de la seva utilitat pròpia, proporcionen un sentiment d'exclusivitat per a moltes persones. Però, fins i tot els dispositius més cars ja són molt comuns, el que fa que no siguin tan "exclusius". El que han fet des de Nokia és permetre que pu-

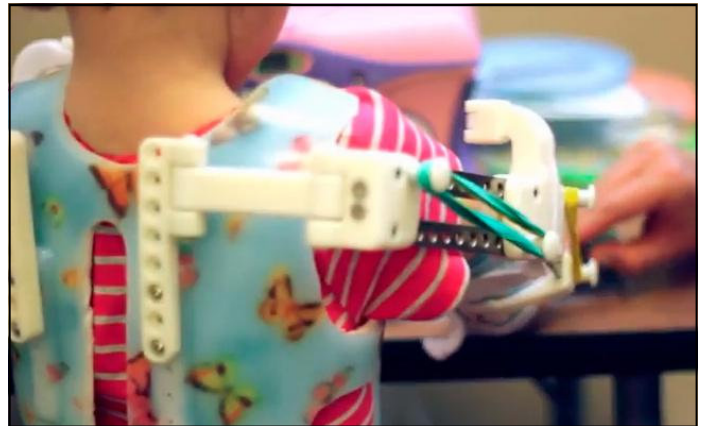
guis crear-te una carcassa totalment personalitzada pel Lumia 820 a partir del model que han publicat a Internet. A partir d'aquest disseny, qualsevol es pot imprimir la carcassa amb el disseny original en qualsevol combinació de colors o bé modificar aquest disseny per aconseguir un model totalment únic i personalitzat. Ara bé, què passa si no tinc cap impressora 3D a casa per fabricar la carcassa? Ara per ara, cal tenir un conegut amb una, però en un futur pròxim segurament existiran copisteries 3D de la mateixa manera que existeixen serveis de fotocòpies o d'impressió. A més a més, si vivim allunyats d'una població important, sempre podrem enviar el fitxer a un servei remot de reproducció i passat uns dies rebrem el nostre objecte a casa nostra via missatger.

Una altra possibilitat més de les impressores 3D és la creació de dispositius completament únics de fabricació artesanal que sense aquesta tecnologia serien completament prohibitius d'aconseguir. Per exemple, un grup d'investigadors han desenvolupat el WREX, una mena de exosquelet que ajuda als nens amb artrogriposi, una malaltia congènita que afecta un de cada 3000 naixements, que provoca contractures a les articulacions i les extremitats, dificultant que el nen puguin manipular objectes. L'objectiu del WREX és ajudar a que aquests malats tinguin uns ajuda a l'hora de agafar objectes. L'abaratiment de la impressió 3D ha permès crear quinze WREX, un per cada nen tractat i a més a més permet adaptar les peces o crear-ne de noves a mesura que els nens van creixent i desenvolupant-se. La creació artística també està aprofitant ara mateix les possibilitats de la impressió 3D. El món de la joieria pot aprofitar la llibertat de la nova tecnologia per crear joies inspirades en la natura o la geometria matemàtica per aconseguint formes de bellesa hipnòtica. El món de la moda també està experimentant i una de les darreres notícies és la presentació per part de Dita von Teese del primer vestit creat completament amb una impressora 3D seguint un disseny inspirat en la successió de Fibonacci. A Hollywood ja fa temps que fan servir aquesta tecnologia, com per exemple a les pel·lícules d'animació rodades amb la tècnica de l'Stop-Motion, on els personatges són petits ninots que es mouen manualment fotograma a fotograma. En aquest context, es fan servir les impressores 3D per crear les cares dels personatges en totes les expressions facials possibles. En el cas particular de la pel·lícula Paranorman, on surten 27 personatges diferents s'han imprès un total de 31.000 cares diferents per dotar-los d'una gran expressivitat.

Per concloure aquest article cal destacar que la tecnologia d'impressió 3D, a mesura que es va abaratint, va entrant cada vegada més a molts àmbits de la societat fins poder afirmar que, en molt poc temps, suposarà una revolució. Hi ha qui especula que tindrà un efecte profund a l'economia ja que si els costos de fabricació continuen baixant, el cost de la mà d'obra podria deixar de ser rellevant i cada vegada importarà més el disseny i l'adaptació del producte. Això podria tenir com a efec-

te, per exemple, el deixar de comprar productes barats manufacturats a l'est per portar la fabricació a les zones pròximes de consum, cosa que seria com una globalització a l'inrevés. Un altre aspecte que portarà a debat serà la gestió dels drets de propietat intel·lectual. Si podem duplicar un objecte físic amb una facilitat semblant a la de copiar un fitxer musical, com es podrà controlar la pirateria? Segui com sigui, ens haurem d'acostumar a sentir cada vegada més notícies sobre la impressió 3D.

Per llegir més:

<http://www.reprapbcn.com>
<http://www.recercacerdanya.org/activitats/conferencies/santamaria-de-puigcerda-75-anys-sense-esglesia/>
<http://www.ubergizmo.com/2012/11/fasotec-prints-pre-birth-3d-baby-models/>
<http://vcg.isti.cnr.it/Publications/2008/CS08/>
<http://hacklab.akan.fi/archives/868>
<http://www.xataka.com/moviles/nokia-nos-ayuda-a-hacer-nuestras-propias-carcasas-para-el-lumia-820-si-tenemos-una-impresora-3d>
<http://www.xataka.com/otros/wrex-un-exoesqueleto-para-ninos-con-discapacidad-creado-con-una-impresora-3d>
<http://www.fayerwayer.com/2013/03/dita-von-teese-luce-el-primer-vestido-impresso-en-3d-inspirado-en-la-sucesion-de-fibonacci/>
<http://www.xataka.com/perifericos/la-impression-3d-revolucionael-cine-de-animacion-en-stop-motion>
<http://www.impresoras3d.com/las-patentes-derechos-de-autordrm-y-las-impresoras-3d/>

Salvador Espriu

Per Miquel Llimona

Enguany es commemora el centenari del naixement de Salvador Espriu i l'any 2013 ha estat batejat com l'any Espriu. La figura del poeta, tal i com la podem recordar i com apareix en les fotografies que d'ell es guarden, és més aviat hieràtica, mineral, sense cap concessió a la banalitat. Em pregunto si aquell home menut, seriós, amb unes gruixudes ulleres que li omplien quasi tota la cara; eternament vestit de gris fosc, amb camisa blanca i corbata fina de color negre o obscur, que semblava estar perennement de dol, se sentiria afalagat pel fet que es donés el seu nom a un any.

No crec que les celebracions s'adiguessin gaire amb la forma de ser del senyor Espriu, però suposo que el gran avantatge dels homenatges que li fan a algú quan ja es mort, és precisament el fet que no hi pugui participar, ni opinar sobre el seu contingut i les seves qualitats.

Jo tinc molt present la imatge de Salvador Espriu en el programa de Televisió "a fondo" que presentava tan brillantment el periodista Joaquín Soler Serrano; de fet, tinc el vídeo de la majoria d'aquests programes (i aprofito l'ocasió per oferir-los a tot aquell a qui li pugui interessar).

SOLER SERRANO va entrevistar en el seu programa a totes les grans personalitats de la cultura, algunes en documents únics i excepcionals, ja que mai més no acceptaren entrevistes. Van ser al modest plató de "A fondo" Josep Pla, Dámaso Alonso, Jorge Luis Borges, Mercè Rodoreda, Rafael Alberti, Camilo José Cela, Carlos Barral, Salvador Espriu i tants i tants d'altres, fins a completar, crec, els gairebé dos-cents programes. "A Fondo" va ser, al meu entendre, un exemple de programa: rigorós, estudiat, sense concessions a l'estupidesa i a la frivolitat, tan comunes malauradament a la majoria de la programació que la televisió ens ofereix a l'actualitat.

Durant les quasi dues hores del programa, Espriu parla de moltes coses, menys de temes íntims a què el seu pudor li impedia de fer referència. Ens dona la seva visió sobre la vida, la literatura, la malaltia, la mort, la pàtria, la difícil relació amb Sepharad, Déu. No hi ha en cap moment la més mínima concessió al sentimentalisme o a la banalitat; Espriu manté el posat seriós, marmori, fins i tot quan diu que tota la seva vida, sense cap excepció, ha estat i està dedicada al servei de la llengua catalana i de Catalunya. Penso que al Senyor Soler Serrano no li devia resultar fàcil mantenir el tempo de l'entrevista davant les respostes sovint parques i escuetes de l'entrevistat, però la gran intel·ligència, el sentit de la dignitat i la sensibilitat profunda d'entrevistador i entrevistat, fan que el document es resolgui a la perfecció.

Seria bo que entre la multitud d'actes de l'any Espriu, recu-

peréssim l'entrevista. Crec que la única a la qual el poeta va accedir.

Molt s'ha escrit sobre Salvador Espriu i sobre la seva important obra literària. A bastament sobre el seu sentit patriòtic. A mi m'agradaria simplement fer un comentari sobre un dels seus llibres de poemes que ens parla sobre la ja propera setmana santa. A través del símil de les imatges de la passió, el poeta recrea l'ambient dur, una mica aclaparador i ple de misteri dels dies de la setmana santa, tal i com la podem recordar del passat quan era un temps de penitència i de misteri.

Reviu el respecte i la por d'aquell temps sagrat que els ritus, una mica obscurs de la religió feien reviure cada any la passió de Jesús. El dolor, el sofriment, el penediment. Però amb una poderosa utilització d'aquestes imatges, Espriu crea un poema en què la passió de Crist es trasmuta en la passió d'un poble. En el sofriment per la injustícia, per les humiliacions i les indignitats, per la covardia.

Recrea destrament la foscor de la Setmana Santa en el cant IX (*són primes volves / fonedisses, molt lentes/ A mig camí de l'aire /paren de caure/ La freda nit tremola / en la cremor dels ciris*), però hi barreja els elements que componen els defectes, les crueltats i els pecats atàvics de la terra

*Trenta diners , a Sheparad ,
Són una grossa quantitat .
Et venc per ells, i fins per res ,
No sols aquest despullat pres ,
Sinó la nostra dignitat*

Recreats en el cant XX. El poema, amb els seus diversos cants, sotja la profunditat del dolor exemplificat en el dolor de Jesús, però traslladat a tot el poble. També la indignitat i la vergonya hi són presents. És una amalgama de sentiments la que es va produint al llarg del poema, com si d'alguna manera les paraules i els significats anessin composant el camí de la creu. És un poema trist i més aviat fosc, i no només perquè en ell hi vibren el ritus de la mort i la passió, sinó també perquè no ofereix un final esperançat. Suposo que cal llegir-lo a la llum del temps en què fou escrit – els anys seixanta – quan el poble, en el sentit en què en parla Espriu, es trobava derrotat. En tot cas, el que transmet és la nuesa de l'ànima del poeta i la seva essencialitat.

No sé molt bé el que donarà aquest any Espriu. Modestament, sempre he cregut que els homenatges massa llargs i dividits en massa actes, acaben cansant i desdibuixant-se. És millor, em sembla, aprofitar per extraure el mestratge d'un autor tant essencial com és Salvador Espriu. En ell les paraules tenen un sentit molt viu; profund, lacerant de vegades; mai no són sobreres ni excessives. Igual que el mateix personatge, són sòbries, però transmeten sempre de forma molt sincera les conviccions de l'autor. Aquest mestratge en temps revoltats i convulsos en els que ningú no diu la veritat, pot ser molt profitós.

I al cap i a la fi, com diu el darrer cant del poema "Setmana Santa"

"No provis de tocar-me / cap mot, si et sembla trist./ Prou saps que no podries: / el que he escrit, és escrit"

Perdre 20 quilos en un any és molt fàcil

Per Albert Grau

Sí, sí, no miri així l'article. La publicitat enganyosa la trobarà a mitjans molt més mediàtics, no aquí.

Desglossaré el text en un format pregunta-resposta que té una finalitat molt concreta. Vostè llegirà primer la qüestió que jo li proposo i pensarà quina en deu ser la resposta. Tot seguit, està convidat a conèixer-la. Sorprengui's.

Com s'acumula el greix? I per què ho fa on ho fa?

Aquesta és fàcil. El greix no es més que l'energia que ingerim, processem i no consumim. Vindria a ser com si el nostre cotxe cada dia mengés arròs i en fes benzina que, en cas que no gastéssim abans del següent àpat, quedés guardada en garrafons al garatge.

Posem que en un atac de golafreria vostè entra al supermercat i en surt amb una bosseta de magdalenes. Assumirem també que són d'una mida estàndard, uns trenta grams. Per cada magdalena que ingerim estarem aportant al nostre cos unes 150 kcal. Ah, que no em parlat de les famoses calories encara. Fem-ne un incís:

Les kilocalories o kcal (No calories, kilocalories. Alerta, que és un error bastant de manual) són les unitats en què s'ha decidit donar a conèixer l'energia que porta un aliment. Podríem dir, tornant al nostre cotxe, que són els litres de benzina que donarà cada plat d'arròs.

Sigui, llavors, una magdalena estàndard portadora de 150 kcal. Una persona normal crema entre 1.600 y 2.000 kcal al dia com a mínim per poder sobreviure. És a dir, que si mengem 10 o 12 magdalenes, a partir d'aquell moment tota l'energia que ingerim anirà a les cartutxeres. Trobaran moltes formuletes que relacionen l'alçada y el pes de cada persona amb el consum diari mínim de kcal a Internet, així que no entrarem en les fonts de les xifres.

Fent un compendi del que s'ha dit fins ara, si mengem més kilocalories que les que gastem en un dia, llavors engreixem. Tot el que sobra se'n va als dipòsits que la genètica ha reservat pel greix. I no és per donar-li tota la culpa a l'evolució, però si la xixa se'n va a la panxa o als malucs i no a zones menys vistoses és per culpa seva.

Llavors, deixant de menjar greixos, s'acaba el problema?

L'última pregunta fàciletta té com a resposta un no rotund. Emmagatzemarem la diferència entre les kilocalories consumides i les cremades, independentment de la font d'aquestes.

Si que cal matissar, però, que el cos no és igual d'eficient acumulant directament lípids que transformant els glúcids (com el midó de la patata o els carbohidrats del pa) a lípids i posteriorment guardant-los. Sense parlar de les proteïnes, que només per poder-les transformar el cos ja gasta una quarta part de l'energia que ens acabaran aportant.

Així que l'únic que cal és menjar poques calories i adéu al sobrepès?

Doncs no. El problema no radica tant en el volum d'energia que ingerim com en el que gastem. Hem de presentar, abans de seguir amb qualsevol explicació, l'encarregat que ens apriem o ens engreixem: el metabolisme.

Aquest senyor el podríem caracteritzar com una llar de foc que, com tota foguera, necessita certes condicions per cremar. Primer de tot, i d'importància capital, ens farà falta llenya. També serà clau per tenir unes bones flames que hi fem circular algun corrent d'aire, que respiri. Finalment voldrem unes bones brases.

Que ningú s'alarmi, no m'estic escapant per la tangent. A poc a poc i bona lletra. El símil anterior és perfecte per explicar com funciona el nostre mecanisme de crema d'energia. Per tenir una bona foguera, una bona crema de kilocalories, el primer que fan falta són kilocalories. No emmagatzemades, sinó del menjar. Hem comentat, per altra banda, que necessitem aire. Ens referirem, òbviament, a l'activitat física. I hem dit que volíem unes bones brases, que faran que, tot i no estar fent esport, seguim cremant mentre mirem la tele. Sí, és possible estar consumint greix mentre ens enfonsem a poc a poc al sofà, però només si fem esport abans.

Però les dietes no et deixen menjar. La del tomàquet, la de l'escarola, la de...

Això no són dietes normals, són les conegudes dietes miracle! Ja li dic ara, tot el que perdi menjant poc ho recuperarà amb escreix. Analitzem per què:

Tenim la nostra llar de foc on, al seguir un d'aquests programes nutricionals, pràcticament no hi ha flama. Sí que ens estem aprimant, doncs el cos per sobreviure necessita consumir una certa energia, però a poc a poc estem alimentant un gran desastre: l'arxifamós efecte io-io. El que passa és que, al deixar la dieta, tornem a ingerir una quantitat de kilocalories que la nostra debilitada foguera no cremarà. Així, fins que el metabolisme no recuperi uns nivells normals d'activitat, ens estarem molt temps emmagatzemant el que no podem gastar. Tota dieta de menys de 1.200 kcal diàries provoca aquesta disminució fatal del metabolisme.

És fantàstic, perquè tot això no deixa de ser el que ha portat els animals a sobreviure. El metabolisme s'alenteix si passem gana per guardar tot el que puguem en forma de greix. En l'antiguitat la fam implicava que en qualsevol moment s'acabava el menjar. Si tenies una mica de reserves al cos, sobrevivies. Ara això no es així, són restriccions imposades que, seguides pel retorn a una dieta normal, porten a que engreixem de nou. Mai no segueixi una dieta miracle. A no ser que tingui un casament en una setmana i hagi de perdre 5 quilos per entrar als pantalons de la comunitat, en aquest cas no ho dubti. Tot i que en termes de salut no serà gens sa.

Llavors, si menjar porta l'energia que guardem i no menjar

encara és pitjor, què cal fer?

Arribem al moll de la qüestió: Què cal fer per perdre pes?

Els pilars són tan simples com bàsics:

-Esport: si cada dia cremem 500 kilocalories extra gràcies a algun tipus d'activitat física, al cap del mes seran al voltant de 15.000 kilocalories. Parlant en termes més entenedors, 2 kilograms de greix.

-Comptar calories: és important saber quina quantitat de kilocalories ingerim al dia. La majoria de productes alimentaris vénen corresponentment etiquetats i no és difícil comptabilitzar l'energia que estem menjant. Adaptar aquestes quantitats a un número de kilocalories diàries saludable serà vital per l'èxit a llarg termini de la nostra pèrdua de pes. Tornarem a les xifres i imaginarem una dieta de 1.400 kcal diàries. Hem dit que cada dia cremem entre 1.600 i 2.000 kcal sense fer res més que viure, així que fet i fet tindrem un dèficit calòric de entre 400 i 700 kcal diàries. O el que serà el mateix, entre 12.000 kcal i 21.000 kcal al mes. En kilograms, entre 1,5 i 3. Sumem-hi els que podem perdre cremant cada dia 500 calories extra amb l'esport i ens mourem al voltant dels 3,5 – 5 kilograms de greix menys al mes (el valor mensual màxim saludable es troba al voltant de 8). En 6 mesos ja arribaríem o superaríem els 20 que prometia al principi de l'article! M'hauria d'haver arriscat més.

Per cert, està demostrat que la gent que llegeix els valors nutricionals del que compra està més prima, i és que n'hi ha alguns que et fan deixar el producte de cop.

-Augmentar el metabolisme: o dit d'una altra manera, donar vida a les brases de les que parlàvem abans, les que seguiran cremant mentre mirem la tele o mentre dormim i maximitzaran els resultats. Hi ha moltes formes de fer-ho, en presentaré algunes:

-Aliments termogènics: hi ha alguns aliments que fan que el cos augmenti de temperatura i per tant que cremi més. El te verd, la canyella o el pebre negre es troben en aquest grup. S'ha de vigilar, ja que podem trobar per exemple galetes que afirmen dur els components que aprimen del te verd. Però és clar, amb una sola galeta ja menges més calories de les que et farà cremar.

-Musculació: aquest punt va dirigit bàsicament a les dones. Fer peses mai convertirà una dona en un homenot, sinó al contrari. Les culturistes que apareixen als medis s'han de prendre hormones masculines per tenir els cossos que desitgen. El múscul és un teixit que pel sol fet de tenir-lo crema energia. Són forns de kilocalories fins i tot mentre dormim. A més múscul, més consum diari mínim que tindrà el nostre cos.

-L'exercici d'alta intensitat: fer vint minuts d'esport al dia, si aquest és suficientment intens, deixarà el cos de qualsevol cremant calories extra durant les següents 48 hores! El balanç es important i la conclusió ho es més: Al gimnàs no s'hi ha d'anar a caminar dues hores (i per tant sempre tenim l'excusa del temps que ens falta) sinó que fer una bona dosis d'exercici durant un quart d'hora ens farà cremar, al cap del dia, molt més. Googlejar el terme HIIT és el millor consell que puc donar.

-Dieta sana: mantenir un equilibri entre greixos, glúcids i proteïnes optimitza els resultats de qualsevol programa de pèrdua de pes. Menjar de tot i sa. Dos kilograms de tomàquets porten les mateixes kilocalories que un paquet de donetes però atipen molt més. Fer dieta no implica passar gana, i menys encara si es menja sa.

-Evitar els sucres refinats: molt bàsic. Una llauna de Coca-Cola porta 10 terrossos de sucre. Se'ls menjaria? Doncs no se'ls begui. Les kilocalories que ingerim amb les begudes solen ser les més fàcils d'eliminar de la dieta i alhora les més nocives de cara a l'èxit. A més a més els sucres refinats, per motius que escapen a l'abast d'aquest article, tenen la capacitat de promoure que el nostre cos guardi lípids.

Això es tot el que fa falta?

Doncs gairebé tot, però resultaria impossible enumerar els mil factors que ens poden ajudar a l'hora de perdre pes. A no ser que vulgui quedar-se amb uns índex de greix corporal realment baixos, que llavors ja estariem parlant de programes d'exercici molt complets.

També comentaré que quan es comença a fer esport el pes augmenta, però alhora es perd greix. L'explicació és senzilla, el múscul pesa molt més que el greix i si fem esport en guanyem. Cal fiar-se del percentatge de greix corporal i no de la balança! I no ens podem deixar el fet de dormir, que crema més calories que mirar la tele i a més a més és bàsic pel metabolisme. Per accelerar-lo al màxim s'haurien de dormir 8 hores al dia, ni més ni menys.

Ja hem acabat?

Sí. I no. M'agradaria que reflexionéssim una mica sobre la mentalitat general de la població. Aquests errors en la concepció que té la gent d'aprimar-se que porten a moltes joves a l'anorèxia o la bulímia. Si sabessin que el camí per mantenir-se primes passa per menjar bé, creu que ens trobaríem amb tants casos de nenes amb problemes d'aquest tipus?

A més a més, ara que vostè i jo sabem què passa si es deixa de menjar, es pot fer una idea de com d'adormits es troben els seus cossos. De la poca energia de què poden fer gala i el difícil procés de sortir de la síndrome sense guanyar pes.

Cal informar-se, doncs hi ha molta informació que és impossible incorporar aquí.

Conclouré aquest article amb un missatge personal: crec que s'hauria de fomentar més la cultura de la salut. La desinformació, com sempre, juga el paper de mediadora entre la gent i els seus actes. I no són poques les empreses que se n'aprofiten i promouen dietes autodestructives o venen productes miracle que l'únic benefici que aporta és per al venedor.

El convido a pensar lector, en com explicant tot això als seus coneguts pot evitar un mal tràngol a algú.

Coneixent el “Xalet de Puigcerdà”

Per Guillem Lluch Torres

Una de les viles senyoriales de l'entorn del llac de Puigcerdà, Villa San Antonio, té una història força particular al darrere, que fins fa poc es desconeixia. El periodista manresà Jordi Fines- tres ha publicat fa poc el llibre titulat “El xalet de Puigcerdà”, on explica com aquesta torre senyorial va servir de refugi per a nens i nenes durant la Guerra Civil. El dissabte 12 de gener, l'autor va ser a l'Arxiu Comarcal de Cerdanya per presentar el llibre i una estona abans va aprofitar per visitar la mateixa torre. La presentació a la capital de Cerdanya va servir per tancar, d'alguna manera, el periple que ha viscut l'autor per destacar aquesta història, i que el va dur fins a la Universitat de Rhode Island, als Estats Units, on va poder trobar els documents que provaven que la fundació Plan havia utilitzat la Vila San Antonio com a refugi de nens.

Plan va ser fundat l'any 1937 per un grup d'anglesos, nord-americans i australians, amb l'objectiu de promoure l'apadrinament d'aquells nens que havien estat abandonats durant la Guerra Civil espanyola, ja fos perquè els seus pares havien mort, o perquè la seva mare havia quedat vídua i no se'n podia fer càrrec. Es calcula que fins a un centenar d'infants de tot l'Estat espanyol van arribar a passar per Puigcerdà entre l'any 1937 i el final de la guerra, quan van ser evacuats a França i després a Anglaterra. Aquesta ha estat, fins ara, una història poc coneguda, però l'autor confia que, un cop publicat el llibre, puguin anar apareixent nous testimonis d'aquells fets.

De fet, igual que a la resta de Catalunya, aquesta història també era desconeguda a Puigcerdà. Tot i això, es dona la casualitat que la Villa San Antonio, que avui en dia acull una desena d'apartaments, ja havia estat protagonista d'un altre llibre, en aquest cas de ficció. I és que en aquesta torre senyorial, Carlos Ruiz-Zafón hi va ubicar el sanatori de la novel·la “El joc de l'àngel”.

La investigació realitzada per Jordi Fines- tres i la posterior publicació del llibre és, segons l'autor, la primera part del procés que ha de servir per conèixer més a fons aquells fets. Ara, confia que vagin apareixent nous detalls que permetin acabar d'aprofundir en aquesta història.

Aquest és de fora

Per Alfons Mills i Munt

La gent de Cerdanya tradicionalment ha tingut fama d'esquerpa. Quan formes part del dia a dia de la comarca i et relaciones amb molta gent no tens aquesta percepció. Però si coneixes a gent que ve els caps de setmana o que és de fora, quan ho comenten penses que no s'integren prou o que fan vida d'esquenes a la gent del territori.

No fa massa anys et podies evitar un problema pel simple fet que algú que conegués els brètols que buscaven brega, esgrimís un : “aquest no! que és d'aquí”. Trist però ben cert. El sentiment de pertinença a la comarca estava molt arrelat. Potser en el darrers temps s'ha diluït una mica però encara es pot observar com els “autòctons” de la zona recriminen als que tenen segona residència si se'ls acut posar-se en boca el nom de la comarca o crear un grup de xafarderies en una xarxa social.

Paradoxalment molts que vénen “de fora” en algun casos coneixen millor els indrets i poblacions de la comarca que els que hi hem crescut. Molta gent resident de la zona encara no sap col·locar un poble de la vall perquè simplement mai hi ha estat. O costa trobar gent de la capital en algun esdeveniment fora del seu nucli, es veu que desplaçar-se és difícil encara avui en dia.

La gent de Cerdanya és com és, som com som. Hi ha interessats en multitud de coses i grans excursionistes i amants del territori. I altres no. Generalitzar fa de mal fer. I etiquetar o prejutjar a una persona a l'assignar-la a un grup determinat és massa presumptuós, en la meua opinió. Però tenim tendència al prejudici i a etiquetar, les persones en general. I és ben cert que quan hi ha gent forània es fan més activitats socials a la comarca.

Mirar d'entrar en un grup cerdà del què sigui acaba essent com accedir a un club restringit, si coneixes algú dintre el grup amb una mica de sort pots acabant-ne formant part. Però l'acceptació te l'has de guanyar una mica. Com he dit abans, en els darrers temps aquest fet ha mutat sensiblement.

La feina ha servit històricament per integrar gent provinent de fora de la comarca. Així professionals de la neu que han compartit hores amb gent “del país” o treballadors que han desenvolupat alguna activitat molt concreta dintre l'economia local; ho han tingut més de cara.

El món de la nit ha servit, així mateix, per conèixer gent i per estrènyer els llaços. Encara ara, potser pel fred que a vegades fueteja l'ambient, hi ha una gran tradició de fer amistat rere les barres dels diversos locals amb els que compta la comarca. Tot i que malauradament aquest punt també ha variat darrerament.

També la família obre portes dels grups tancats. El cosí de tal o el parent de qual, ha sigut una fórmula recurrent per conèixer gent. Fins i tot la teva família pot arribar a condicionar fins a tal punt la pertinença a un grup o un altre, amb el conegut mot “les companyies”. L'evolució de la societat també queda palesa en aquest tema.

Estius enllà, les mares no estaven incorporades al mercat laboral i era fàcil que, en acabar el període escolar, aprofitessin la Cerdanya per passar-hi tot l'estiu. Ara entre casals, colònies, estades a l'estranger, etc ni els mateixos nens de la comarca fan tanta vida al poble com abans.

I arribem a un punt socioeconòmic que per mi ha marcat molt la relació entre la gent a la comarca. Equiparació de poder adquisitiu entre els visitants puntual i els autòctons. Per mi ha quedat enrere aquella idea de que els de fora venien a pagar als servents de la comarca. L'evolució econòmica també ha fet que el nivell econòmic de Cerdanya augmentés i es retroalimentés per pujar el poder adquisitiu i accedir a vivendes, vehicles o ritme de vida, per alguns tant o més que els visitants que en origen els havien contractat. Un tabú més trencat.

La maleïda crisi també ho està sacsejant tot i segurament els grups ceretans estan endormiscats o distrets amb altres problemes més greus que en fixar-se si vens de l'altra banda del túnel o no, però de tant en tant, encara pots escoltar: "aquest és de fora!"

Amb el temps i havent viscut molt temps fora, per estudis primer i feina després, a mi també m'ha canviat la perspectiva de les coses.

Els alarbs

Per Albert de Montjuïc

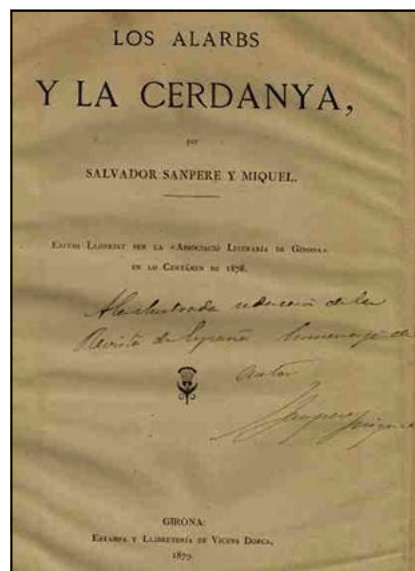
LOS ALARBS Y LA CERDAÑA
per
Salvador Sanpere i Miquel

LOS ALARBS CONTRA LA CERDAÑA
per
Antoni de Bofarull i Brocà

INVASIÓ DELS ALARBS A LA Cerdanya
per
Josep Fiter i Inglès

Tres opuscles publicats el 1878-1879, quasi simultàniament, que corresponen a la convocatòria d'un premi convocat per l'Associació Literària de Girona, d'aquell mateix any, i d'altres anys, de la mà de tres importants historiadors que també eren alhora reconeguts homes de la Renaixença catalana.

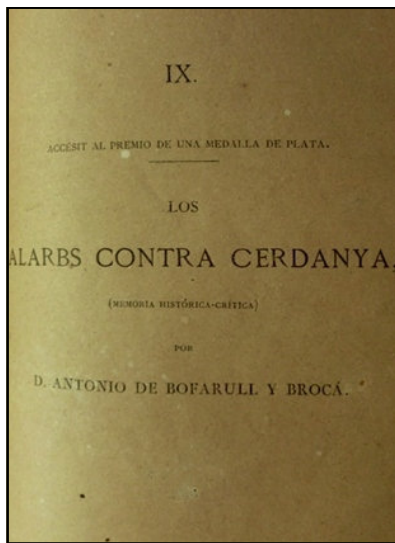
Els tres opuscles, d'unes 20 pàgines cada un, enfoquen el tema de la invasió àrab en terres cerdanes vers els anys 720-730 i la seva repercussió. De fet, els tres intents d'historiar aquest episodi, no són textos històricament gaire coneguts, però marquen una inflexió en la manera romàntica d'explicar-ne els fets, que en aquella època ja coneixien força sobre la història de la Cerdanya. Sobretot en la interpretació de les fonts àrabs i la manera diferent entre els tres d'explicar-ho o de indagar-ne els resultats. Són, doncs, una recreació divulgativa, que per la historiografia moderna, són meres històries d'un interès poc científic, i per tant no es tenen en compte. La bibliografia que sí que els esmenta és la que aporta Albert Salsas en el seu llibre *La Cerdagne espagnola* publicat el 1899.

El primer titulat *Los alarbs y la Cerdanya*, correspon a l'historiador Salvador Sanpere i Miquel (Barcelona, 1840-1915), destacat en tots els camps de la investigació històrica i divulgador del positivisme historicista. Fou fundador de la *Revista de Ciències Històriques*, apareguda a Barcelona (1880-1886), eina important per la manifestació de monografies que ajudessin a fonamentar tant històricament com científica el procés històric de Catalunya, al marge i diferenciada de la història d'altres terres espanyoles. Podem dir que la inclinació per la causa catalanista era clara des del seu vessant més regionalista. Publicà llibres que han tingut molta difusió com *Orígens i fonts*

de la nació catalana (1878), i sobretot *Fi de la nació catalana* (1905), amb un gran treball d'investigació al darrere.

Sanpere, que era arquitecte i francmaçó, s'havia allistat de jove com a voluntari a la guerra d'Àfrica. I també va ser un polític del republicanisme moderat. D'ell n'ha dit Joaquim Albareda (Butlletí de la Societat Catalana d'Estudis Històrics, XXII, 2011 pags 113 a 129) que fou un home culte, viatger, agitador cultural, militant polític, "exponent d'una generació que maldà per una societat més justa i perquè s'obrissin camí la llibertat de pensament i la ciència en una Espanya endarrerida". Sembla que fou francmaçó, enrolat a la guerra d'Àfrica (1860), participant en la revolució de setembre de 1868 com a membre de la Junta Revolucionària de Barcelona i Martorell i diputat a les Corts espanyoles (1872-1874). Fou un activista del periodisme i de la cultura, però també de l'urbanisme, de les Belles Arts, de la museística, i de la política activa de les rengles del republicanisme possibilista.

No voldríem, però, deixar de explicar- doncs per aquells que no l'han llegit sembli un posicionament claudicant- que el darrer paràgraf de Sanpere del seu llibre esmentat hi diu "Pero ¿qué es lo que murió en 16 de enero de 1716? Pues pura y simplemente un estado, un modo de ser político del pueblo catalán, y decimos del pueblo catalán porque un pueblo vive mientras su lengua vive (...) lo que murió fue sólo un estado, una organización política, no un pueblo", de manera que com diu Albareda hauria estat més ajustat haver-hi posat el títol entre interrogants, per eliminar els equívocs.

De l'opuscle que ens ocupa, cal esmentar que dins la corrent positivista, Sanpere opta per donar-ne a conèixer en primer lloc les fonts del treball, i després en copia algunes d'aquestes que creu que desmunten les interpretacions que fins ara s'han fet del pas dels àrabs per la Cerdanya; Sanpere es qüestiona la conquesta com a tal del territori cerdà per les tropes que van envair la península el segle VIII, i creu que durant alguns decennis, si bé els àrabs van creuar, i destruir al seu pas, tot el que van trobar a Cerdanya, no van poder establir un llarg i persistent mandat, degut a que els habitants cerdans i d'altres defensors que havien fugit anteriorment els fustigaven constantment. Quan els cerdans es van posar del costat dels francs, tard o d'hora havien d'obtenir-ne la llibertat i més endavant la plena sobirania de Cerdanya.

Potser l'esperit inquiet de Sanpere supera l'examen històric rigorós de la documentació que fa servir, que actualment és molt més extensa i rica, i deixa clar que el poble cerdà no fou mai conquerit, entenent aquesta com la instauració d'un règim controlat pels sarraïns. Si tenim en compte que els filòlegs més reputats en l'estudi dels topònims no troben cap derivat àrab

en els noms de Cerdanya, en donaria una bona raó a Sanpere, malgrat que prop del Carlit hi ha el cim dels alarbs, que testimoniaria el seu pas per allà.

És d'interès el que Sanpere explica en les darreres línies d'aquest llibre, quan diu : "*Quintilià y ab éll tots los Cerdans que independents se mantinguéren dalt lo Pirineu y la serra de Gadir, se sometéren als Franks que això es lo qu' exigia la llibertat y reconquista de la patria.*"

Nosaltres, doncs arribem al fi del nostre treball creient haver demostrat que la Cerdanya no fou jamay conquistada; que'n les sevas montanyas tremolá sempre victoriosa la bandera de la patria, bandera que sostinguéren Lo Príncep Quintilià, Lo comte d'Aragó Aznar Galindo (i) Lo comte de Cerdanya, Galindo Aznar." Malgrat aquestes aseveracions, Ferran Soldevila en la seva Història de Catalunya (segona edició 1963, Editorial Alpha, pag. 35 diu d'aquest príncep : "També es creia que la Cerdanya havia restat independent. Sembla, però, que, en les contrades més allunyades, -Ribagorça, Pallars, i l'Alt Urgell-, el domini no degué consistir, en la pràctica, sinó en el pagament de l'impost de capitacó i en possibles càrregues territorials, sota el comandament probable de caps indígenes, sovint successors directes de les autoritats locals visigòtiques al moment de la invasió. Això justifica, e certa manera, que els historiadors hagin parlat d'una zona lliure, pirinenca. Endemés, tant la Cerdanya, com l'Alt Urgell van haver de sofrir diverses vegades el passatge devastador de les host sarraïnes que anaven cap a les Gàl·lies." I com a nota aclaratòria menciona a Valls-Taberner en el seu *Matisos d'Història i de Llegenda*, (1933), quan diu: "L'existència dins aquesta zona, dels dominis d'un suposat príncep Quintilià de Montgrony no té fonament científic.

El llibret que comentem té 48 pàgines, i està publicat a Girona en la Estampa y Llibreteria de Vicens Dorca el 1879. Porta una dedicatòria impresa dedicada a Ramon Boniquet; encapçala l'estudi (amb un català antic) una frase de Eurípides que diu : *No tenir patria, es un mal sens remey*". Els capítols no tenen cap títol, i van precedits amb números romans en un total de nou.

El llibret que es pot consultar als arxius i biblioteques més importants del país, és infreqüent de trobar-lo en les llibreries de vell. De fet és una obra quasi de bibliòfil.

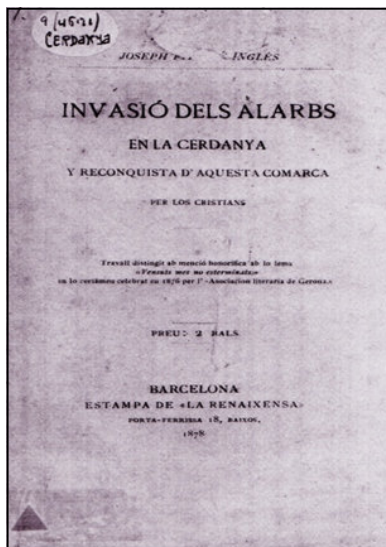
El segon fulletó dedicat a la invasió àrab de Cerdanya és d'Antoni de Bofarull i Brocà, historiador, poeta i novel·lista, titulada *La irrupció dels alarbs contra la Cerdanya*, i subtitulada (memòria històrica-crítica). Antoni de Bofarull, (Reus 1821-Barcelona 1892), fou un dels restauradors dels Jocs Florals, membre destacat per les seves investigacions des de l'Arxiu de la Corona d'Aragó. Entre altres destaquen l'obra *Historia crítica (civil y eclesiastica) de Cataluña* (1876-78), així com algunes cròniques medievals, com la de Ramon Muntaner amb el text original. Fou autor juntament amb Adolf Blanch d'una *Gramàtica de la lengua catalana* (1867).

L'he trobat a l'Institut Cartogràfic de Catalunya, i és un llibret d'un 20 pàgines publicat també el 1878 a Girona, dins d'un conjunt de treballs molt més extens i de diversos autors, en què tracta el mateix tema que s'havia posat en qüestió.

La diferència de criteris no deixa prou clar en què estan d'acord i en què discrepen; Bofarull diu que els àrabs en el seu desplaçament al nord van arribar a un punt anomenat *Djbal-al-Bortat*, conegut com les muntanyes de les portes, és a dir el massís del Pirineu, i que en aquest cas també passarien per la Cerdanya, doncs "*hi ha narracions certas é incertas, mes, cosa rara, todas á sa manera senyalan la direcció dels invasors per la Cerdanya, lo que prova que obeheixen á una tradició comuna*", donant a entendre que discrepava de Sanpere, doncs

creia, Bofarull que aquests territoris pirinencs no podien haver estat lliures de la invasió sarraïna. Malgrat això, Bofarull llegeix en les cròniques que les expedicions dels francs, un cop aturat els àrabs per Martell, anaren expulsant-los vers al sud, creuant igualment els Pirineus i per tant fent-los fora de les terres pirinenques, inclosa la Cerdanya.

Com a conclusió, Bofarull, un dels membres de la historiografia de la Renaixença, romàntica, positivista i reivindicativa de la nacionalitat catalana, diu: *“Resumint are, dihem, donchs, que fou la Cerdanya, quant la destrucció del imperi dels Goths é invasió dels Alarbs, lo refugi y amparo dels que aquests atropellaren per sa major forsa, arrambantlos cap al Pirineu; fou lo baluart inexpugnable ahont se mantingueren los vensuts, confiant ellós sos fills ser un díals vencedors, baluart que no pogueren may rómpre ni subjugar los Alarbs per mes que mudassen de capdills, per mes que doblassen sos exercits, y per mes que dominassen en una y altre parat de la cadena Pirenayca; fou la escola bel·licosa ahont reprengué'l carácter catalá la manera de ferse gloriós en'l esdevenidor, y centre independent de forsa, que així proporcioná ajuda als Aquitans en las primeras defensas, com en sos últimos esfuerzos als reys Francs, quant la necesidad feu acceptar sa protecció com a millor medi de reconquista; fou lo punt de partida preferit y camí mes segur pera quants intentáren recobrar la pátria perdida; fou, per consegüent y finalmente, com lo Covadonga de Catalunya, ja que per allí cpmensá y s'avivá lo primer gérmen de la nacionalitat catalana, de aquella nacionalitat que, sacudint ben prompte lo jou dels reys Francs, havia de tornar á ser, com ja ho era en son esperit, espanyola, com todas las demes de la Península, y, per son carácter y sas virtuts, nació forta, exemplar, llibre é independent.”*

El tercer llibret és *Invasión de los alarbs en la Cerdanya y reconquista d'aquesta comarca per los cristians*, de Joseph Fiter é Inglés, president de l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques, publicat a Barcelona el 1878, per l'Estampa de "La Renaixensa".

Josep Fiter (Barcelona 1857-1915), fou escriptor, brodat, puntaire, etc. Va fundar l'ACEC (1876),

que es va fondre amb el Centre Excursionista de Catalunya (1890). Promogué diversos setmanaris com "La Bandera Catalana" (1875), "L'Escut de Catalunya" (1879), i fou el primer president de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana". Va publicar entre altres l'Enciclopèdia Moderna Catalana (1913) en cinc volums.

El fulletó té 30 pàgines, i va dedicat "al il·lustre catalanista y llorejat escriptor En Lluís Cutchet, penyora d'admiració y res-

pectuós afecte", i fou ofert el premi per Ramon Boniquet i Cot. El treball fou presentat al premi ofert per Ramon Boniquet y Cot, organitzat per l'Associació Literaria de Gerona el 1876. L'obreta porta de lema "vensuts, mes no exterminats", i no difereix gaire dels relats dels altres dos autors. El llibret es troba en moltes biblioteques i arxius. Josep Fiter, vol fer un resum de la documentació que fins aleshores descrivia el pas dels àrabs pel Pirineu, i segueix les vicissituds que la Cerdanya i els cristians van patir per deslliurar-se d'aquestes invasions. Alguns passatges volen afirmar que els cerdans i els francs, lograren deslliurar-se dels àrabs, i que fins i tot no hi hagué cap pacte amb ells. Però l'autor enfronta els àrabs amb els habitants de les terres del Pirineu que anomena cristians, i aquesta és, en essència, la base de la lluita entre uns i altres, la religió més que la conquesta de les terres.

Així diu que *"que en aquells moments, en la Cerdanya devia revifarase l'abatut esperit dels vensuts habitants de nostra terra: allí devian donarse alashoras los primeros crits d'Independencia"*. Més endavant si bé no vol parlar dels nou barons de la fama com a incitadors a la revolta i reconquesta catalana, perquè creu que es pura llegenda i no hi ha elements documentals que ho acreditin, si que fa referència a que els cristians de la banda pirinenca cerdana escoltaven els "crits de Pelai des de les muntanyes asturianes". Accepta que el territori pirinenc *"a mida qu'anava conquistant la Cerdanya establia la organizació adoptada per los Alarbs en les demás encontradas que senyorejaven. Fixá los tributs que li pertocaven per ses lleys, y nomená comptes y vicaris para regir las vilas cristianas deixantlos á tots baix la vigilancia dels walis"*.

Segons Fiter, els àrabs s'establiren a Cerdanya, almenys durant un cert temps; sembla però que anys més tard vers el 722 una nova invasió travessà el territori vers la Septimània i cercà durant setmanes Carcassona. Fins que vers el 752 Pepí, rei dels Francs -segons Fiter- anar en ajut de Narbona i logrà alliberar els territoris de del sud del Pirineu, (Septimània, Rosselló, Conflent, etc). Diu que el rei franc va establir acords amb Abderraman. La Cerdanya a partir d'aleshores tingué governadors com Galindo (Aznar), que eren tributaris dels francs. Fiter explica que *"havem deixat d'esmentar als "Nou barons de la fama" porque a existència, combatuda avuy ab recta crítica y ben apoyada disertació'ns apartaria bon xich de nostre proyecto, y en lloch, de seguir los passos que'ns marcan las historias y las veras crónicas, nos confundiriam en lo camí de la llegend."*

El llibret acaba narrant que a finals del segle VIII gràcies a Lluís el Pietós, els refugiats cristians lograren expulsar de tota la zona pirinenca les hostes àrabs: *i los habitantes de Cerdanya, habían recobrat al fi sa benvolguda independencia, tornant per l'honra de son país y sentant son nom com correspondía. ¡Glòria á ells que foren los primeros de nostra terra en libertarse de sos opresors!."*

Els tres treballs estan inscrits en el moviment de la Renaixença, dins del romanticisme positivista, reivindicant les gestes com a part de la història de la identitat catalana. Els historiadors actuals que han treballat la història dels segles VIII i IX, no citen aquestes fulletons, doncs consideren que no tenen historiogràficament parlant un interès i un anàlisi prou rigorós, doncs de fet fan servir fonts conegudes sense noves investigacions. Nosaltres hem volgut parlar-ne perquè són fulletons poc coneguts que parlen de la Cerdanya, i això és el criteri que ens ha guiat.

Arqueologia a Cerdanya: de la recerca identitària a la difusió del bé patrimonial

Per Oriol Mercadal

Excavacions de Montlleó

Aquest títol un xic rimbombant no vol incidir en res més que en presentar dos dels objectius bàsics de la ciència arqueològica i de com el segon ha anat guanyant terreny al segon –o, millor dit, l'ha anat matisant per donar-li un nou i més ple significat.

És evident que l'arqueologia, en tant que ciència amb un mètode propi, recerca el passat per tal de documentar **el com** i **el quan** de les activitats i accions humanes en un determinat moment de la prehistòria, protohistòria o història i d'apropar-se al màxim del perquè d'aquestes.

El desig inicial de la troballa mítica, l'enriquiment personal o l'encàrrec institucional per omplir de remarcables peces els grans museus d'ultramar van deixar pas, de forma paulatina en uns casos o pionera i més ràpida en altres, a una recerca més assenyada i pautaada, és a dir, més científica. No obstant, durant molt de temps la investigació encara es centraria en l'estratigrafia vertical –és a dir, el registre d'una successió de capes sedimentàries en un reduït espai– i en la troballa dels objectes (“fòssils directors”) que permetien explicar, aproximadament, el temps de les accions. Dècades després, les excavacions en extensió, la millora en el registre arqueològic, l'aplicació de la física i la química en els mètodes de datació i la pluridisciplinarietat dels treballs permeten explicar molt millor l'activitat humana esdevinguda a cadascun dels jaciments.

En el darrer mig segle, dos són –al meu entendre– els darrers salts qualitius experimentats: d'una banda, la millora en la legislació sobre la protecció del patrimoni de tota mena i l'important creixement de les actuacions de salvament (preventives i d'urgència) dutes a terme a Catalunya –i també, tot i que en menor proporció, a Cerdanya. D'altra banda, l'interès institucional i associatiu per la conservació del propi patrimoni; i en això a la nostra comarca també hem arribat molt lentament, però no tard.

Així, fins fa una dècada les úniques restes arqueològiques visibles pel visitant forà o local, eren els “contenidors” dels jaciments excavats alguns d'ells en les primeres dècades del s. XX, i tant a la Cerdanya sud com nord: els dòlmens i les coves.

Perquè els poblats prehistòrics, les vil·les romanes, les necròpolis, els convents urbans, etc. es van arrasar sistemàticament i en la seva gran majoria fou per accions irracionals –i il·legals– durant el *boom* constructiu dels anys 70 i 80 fonamentalment. D'ells, tot el que ens queda són el record d'unes quantes persones, el testimoni oral d'algú encara avui atemorit, una foto-

grafia o, en el millor dels casos, una caixa de sabates o de fruita plena de ceràmica i d'ossos sense cap mena de registre d'utilitat pels arqueòlegs.

Sortosament, però, la barreja d'una sèrie de factors –com una major sensibilitat social, l'ajut dels mitjans de comunicació, l'emmiration en altres comarques, els canvis en els equips de govern municipal, i fins i tot la necessitat de cercar noves fórmules per mirar d'ampliar el ventall de l'oferta turística i de sortir de la crisi– han portat a que el patrimoni arqueològic prengui un valor afegit i, en certa manera, insospitat. I en aquest nou paper adquirit a la comarca a partir de la dècada dels anys 90 també han tingut molt a veure, la creixent implicació de les universitats, la instal·lació de professionals al territori i l'aparició d'estudiants cerdans/es d'arqueologia i d'història.

Així, en les dues darreres dècades, a la major part de les esglésies romàniques, gòtiques o barroques on s'havien de fer obres de restauració s'han dut a terme intervencions arqueològiques, donant com a resultat l'aparició de restes d'èpoques contemporànies o precedents al temple avui dempeus. I també en la majoria dels casos aquestes s'han pogut rehabilitar per al gaudi del gran públic, tot seguint l'exemple d'algunes intervencions dels anys 70 o 80 com la de Santa Maria de Mosoll. Exemples de l'exposat són, entre altres, el call jueu de Puigcerdà, l'absis i les portes laterals de Santa Maria de Talló, les restes de Saga, els absis preromànics de Santa Maria d'Ail i de Santa Cecília de Beders, la fonamentació –probablement romana– del santuari marià de Quadres, l'església i les tombes romàniques de Santa Eulàlia d'Estoll, la tuta de Mosoll, les pintures barroques de Sant Climent de Tal·lortia o les estructures medievals i modernes recentment exhumades al campanar de Puigcerdà –aquestes en vies d'adequació per part de l'Ajuntament de Puigcerdà–.

Menys intervencions, però absolutament rellevants, són les realitzades fins ara als castells o els vilatges fortificats; entre les més destacables, la que va “salvar” les restes del castell de Vil·lec, la recuperació de la vila fortificada de Bellver de Cerdanya, l'adequació del castell de Llivia i el vilatge medieval d'El Castellot de Bolvir.

Per acabar, esmentar el projecte d'excavació i restauració d'estructures agroramaderes de la muntanya mitjana i l'alta muntanya d'Enveig, Eina i Llo per part d'un equip d'investigadors del GRAHC i del CNRS francès. A tot això cal afegir-li una millora en l'edició de materials de difusió i en el marcatge de senders i camins històrics.

Si reculem en el temps, ens trobem que d'estructures d'època romana visitables a hores d'ara –i malgrat la multitud d'intervencions fetes a Llivia, més algunes altres a Prats, Alp, etc.– només disposem d'un petit sector del que podria haver estat el fòrum de *Iulia Lybica*, sobre el qual està en marxa un projecte de recuperació entre l'Ajuntament de Llivia, la UAB i l'ICAC. Un segon projecte té a veure amb unes potencials mines d'or a cel obert que en el futur podrien adequar-se per a la visita.

El període ceretà i ibèric surt força millor parat, atès que des del 2006 un projecte l'Ajuntament de Bolvir, la UAB i el Museu Cerdà ha posat sistemàticament al descobert un poblat fortificat i actualment s'està construint un centre d'interpretació vinculat a ell.

Finalment, pel que fa a la prehistòria, malgrat un tímid –per bé

que important— augment de les intervencions entre les que destaca el campament magdalení de Montlleó, cap altra resta resulta visitable més que les ja conegudes coves i dòlmens de dècades pretèrites; això sí, alguns indicats i integrats en itineraris diversos, i amb l'edició d'una petita guia del “megalitisme” cerdà.

No voldria acabar sense esmentar el projecte de recuperació dels túnels i altres estructures subterrànies (amagatalls, criptes, vasos funeraris...) que des de l'Ajuntament de Puigcerdà i mitjançant la lloable col·laboració ciutadana i associativa s'està portant a terme, en el sentit del que es va fer amb la recuperació de l'estàtua del brigadier Cabrinetty.

Dit això, potser amb el temps ens adonarem, d'una vegada per totes, que l'arqueologia —com també la restes de disciplines històriques— serveix per quelcom més que fer forats, entorpir o aturar les obres (una llegenda urbana o un mecanisme d'autoprotecció o autojustificació molt emprat a la comarca, sense cap precedent demostratiu) o acumular papers i deixalles de tota mena. És i hauria de ser útil per reforçar la nostra identitat, revisar el nostre passat i aprofitar els seus resultats com un bé potencial tant de cara als visitadors forans com en favor de l'educació de les noves generacions.

Però no tot han estat flors i violes fins i tot en temps ben recents, com quan es va permetre destruir restes de tanta rellevància històrica i patrimonial per Puigcerdà com el que restava del Fort Adrià del s. XVIII —per a l'edificació del qual, recordem-ho de passada, els vilatans van veure com els francesos tiraven al terra un centenar de les seves cases. I, expliquem-ho també, algun temps després de la seva total destrucció, una delegació francesa va visitar-nos perquè volien afegir-lo a la seva fortalesa de Montlluís per tal que les cataloguessin com a Patrimoni de la Humanitat i poguessin actuar com un producte conjunt i unitari. Imagineu-vos la cara d'aquella gent en veure les obres de l'aparcament.

Així doncs, encara ens caldrà seguir ben atents si no volem acabar perdent del tot el poc —o el molt— que ens queda per descobrir i conservar!

Gala protesta

Por César Carrasco Candilejo

Recientemente hemos visto en la gala de los Goya una protesta continua y mordaz contra la política de recortes del actual gobierno. Algo no tan drástico como aquella gala de Animalario donde el “**No a la guerra**” se antepuso a la gala misma, pero una gala protesta al fin al cabo.

Los actores, y en general los artistas, tienen un papel reivindicativo dentro de la sociedad actual. Algo que vivimos en los setenta de aquellos cantautores que se autonombraron portavoces de la sociedad silenciada por la dictadura. De aquello solo queda la canción-protesta que tanto dio al espíritu marxista y que tanto quitó a la música de este país, por la poca calidad de la misma.

Los actores-protesta encabezados por la siempre republicana y combativa Pilar Bardem y su hijo Javier, llenan el hueco dejado por aquellos cantautores, necesarios portavoces de causas perdidas. En la gala de los Goya de este año el señor Javier Bardem ha ganado su primer Goya como productor por el documental “*Hijos de las nubes, la última colonia*”, muestra del cine-protesta español actual, encerrado dentro del género documental y que nos muestra la terrible situación del olvidado pueblo saharauí.

El presidente de la Academia, el señor Enrique González Macho, oficializó en su discurso durante la gala la protesta por los recortes y acusó al ministro de Cultura allí presente de atentar gravemente contra el cine en particular y la cultura en general al subir el IVA en la cultura hasta el 21%. Algo que González Macho explicó que se hizo en otros países como Portugal u Holanda con nefastos resultados y posterior rectificación.

Mención a parte merece la protesta más mencionada de la gala, valga la “rebugnancia”. La señorita Candela Peña, posiblemente una de las mejores actrices de este país, subió sorprendida a recoger su Goya a mejor actriz de reparto y comenzó su discurso en catalán para protestar por las polémicas declaraciones del ministro Wert sobre dicho idioma, para posteriormente contar como vio a su padre morir en un hospital

público sin mantas ni agua. (Por cierto he hablado con varios amigos médicos estos días para contrastar tan drástica información y es cierto, en los hospitales públicos de este país no hay agua potable para beber, la tienes que comprar en la cafetería o beber del grifo... que es agua no potable... en un hospital!!!!) Después la señorita Candela siguió repartiendo ídem al explicar la inquietud que tiene por la educación pública que recibirá su hijo recién nacido y finalmente acabó su exposición pidiendo trabajo, argumentando que lleva 3 años sin trabajar y tiene un niño pequeño que alimentar.

Debo reconocer que me asombró saber que esta actriz que estaba recogiendo su tercer Goya (José Sacristán esa misma noche recogía uno por primera vez al igual que Concha Velasco) lleva tres años sin trabajar y me hizo preocuparme por la situación que viven los actores de este país. Si Candela Peña, posiblemente la mejor actriz española de su generación, no trabaja, imaginaos el resto... Así que llamé a varios amigos actores, alguno presente en la gala, para saber su opinión y todos fueron muy críticos con la actriz catalana, argumentando que no ha trabajado en estos tres años porque quiso estar con su padre en sus últimos días y luego tuvo un niño, situaciones totalmente respetables ambas pero que lógicamente no son compatibles con el trabajo de actriz de Cine... (a no ser que el papel sea de embarazada).

Así que mientras veo alejarse a Candela con dificultades por sus tacones y su espectacular vestido blanco de Armani, protestando por los recortes y la falta de empleo pienso en la situación paradójica que se vive en este país de 6 millones de parados, y un 20% de población bajo el umbral de la pobreza.

La reivindicación del artista queda muy bien, lo que se denomina, el artista comprometido con la sociedad en la que vive.

No digo que sea una pose vacía, el compromiso de los Bardem o de la compañía Animalario anteriormente mencionados, es indiscutible y admirable. Pero los Goya, una vez más, no son la gala del glamour, ni siquiera del cine, es la gala de la protesta y esto no sé si a estas alturas es bueno para la imagen del propio cine español.

Con las calles llenas de maestros, médicos, trabajadores de Canal 9, Telemadrid, independentistas, gente perteneciente o cercana al movimiento del 15 M, las plataformas antidesahucios... en definitiva, en un país donde 1 de cada 5 no tiene casa ni trabajo y donde llevamos 3 años en continua protesta por lo drástico de la situación, que salgan los mejores artistas del mundo de nuestro cine a protestar en la gala de los Goyas, no me parece necesario, ya que sus protestas se quedan diluidas y se convierten en anecdóticas en una pose que estigmatiza y politiza una gala que ha de ser feliz y alegre.

Los Goya ya no son la fiesta anual del cine español sino la protesta anual del cine español y eso en un mundo donde todos protestamos, incluso algunos con motivos más justificados, no es bueno.

Con todo lo mejor de la gala fue la nota de humor de los chicos de muchachada, Ernesto Sevilla, Carlos Areces, Joaquín Reyes y Julián López, que hicieron un *sketch* en directo sobre la gala protesta protestando por las cosas serias de verdad, como que la gala sea más corta, que inventen el 3D para cíclopes, que a los actores los cojan siempre por el lado bueno y que creen categorías necesarias como el Goya al mejor desnudo injustificado, al mejor actor joven que se le entienda cuando habla y a la mejor comedia no pretendida.

Sin duda ellos fueron los ganadores al Goya a la mejor protesta, lo de que la educación está fatal, el cine en crisis, la sanidad se va a pique... ya lo sabemos es la realidad que nos rodea. Los Goyas no son el escaparate más idóneo para la pro-

testa, la sociedad no silenciada no necesita portavoces, aunque las intenciones de éstos sean nobles y honestas.

L'esquí de fons i la Llei de la Gravetat

Per Jordi Romeu Carol

“Això de l'esquí de fons és com caminar a la neu, oi? Diuen que és tan i tan cansat.” Quin esquiador de fons no ha sentit aquestes frases de manera repetida al llarg de la seva vida? I tot plegat perquè l'esquí de fons és, avui encara, un perfecte desconegut per la majoria de gent de fora de l'àmbit pirinenc. Si féssim una enquesta pels carrers de Barcelona, segurament poca gent trobaríem que ens sabessin indicar amb exactitud què és l'esquí de fons. Alguns ens dirien que només coneixen el de descens o normal (altament dit alpi, com si n'hi hagués un de normal i un de no tan normal), altres, amb una mica de sort, el confondrien amb l'esquí de muntanya, i, els que menys, ens dirien que és això de caminar per la neu amb uns esquís.

Aquesta és la realitat del nostre país on l'esquí de fons és un esport minoritari i minoritzat. No és així en països nòrdics, on es tracta d'un dels esports rei juntament amb l'hoquei sobre gel. Encara que tampoc cal anar tant amunt, perquè a Alemanya o França mateix gaudeix d'un reconeixement molt més gran que aquí.

Què passa doncs, amb l'esquí de fons, que tingui aquesta publicitat tan negativa i que sigui gairebé desconegut per una gran part de la població? Hi ha un problema evident de visualització als mitjans de comunicació, és clar, però també en moltes de les publicitats de turisme de Catalunya. De mica en mica aquest problema s'ha anat solucionant sobretot gràcies a l'esforç de les estacions catalanes, amb molta presència a les nostres muntanyes, que han cregut en el projecte de l'esquí de fons a Catalunya (de fet les estacions s'estimen més parlar d'esquí nòrdic, però pel que fa al cas, és el mateix). Malgrat aquesta feina feta, encara hi ha una gran part de la població que no sap què és l'esquí de fons ni on es pot practicar. No és aquest, però, el motiu principal d'aquest article i sé que no ho podem solucionar escrivint-lo. És només a tall d'exemple d'aspectes a treballar per les comarques pirinenques de cara al futur.

A on volia anar a parar jo és a la discussió de si fer esquí de fons és caminar damunt la neu amb un esquí als peus. Aquesta és la visió que es té en els casos de gent que li sona d'alguna cosa dins de la població en general (l'altra visió és la de Juanito amb els mocs a la cara i patint com un desesperat, cosa encara més llastimosa). I m'agradaria, des d'aquí, trencar el mite.

Cal especificar, doncs, que no, no caminem damunt la neu, esquem. Primer punt. I si busquem un sinònim d'esquiar pot-

ser podríem pensar en lliscar. I aquesta és la clau de l'esquí de fons, el lliscament. Si no llisques, no esquies, simplement vas damunt un esquí (per tant, sí, camines damunt la neu). Vet-ho aquí la gran diferència. I aquí és on entra en escena la Llei de la Gravetat. Un antic professor meu i actualment amic, deia, i diu, que trobes l'essència de l'esquí de fons quan notes la ingravidesa del teu cos en la lliscada. Heus aquí la clau de l'esquí de fons, la sensació de flotar, de lliscar damunt la neu, talment com si posessis en dubte la Llei de la Gravetat. Per arribar a aquesta sensació, però, només hi ha un petit problema: que necessites temps i paciència. Temps perquè la tècnica de l'esquí de fons reclama hores de pràctica fins assolir aquesta sensació d'ingravedesa i paciència perquè no s'ha de tenir pressa per arribar-hi. El més sorprenent del cas, però, és que hi arribes sense adonar-te'n. Un dia, tot d'un plegat, el teu cos vola damunt la neu i ja està, ja hi ets, estàs esquiament.

La necessitat d'assolir un nivell tècnic relativament elevat fins a arribar a la màxima expressió de l'esquí de fons, és a dir la ingravedesa, és el principal entrebanc que es troba la persona que va a esquiar per primer cop (juntament amb la necessitat d'uns bons esquís, tot sigui dit, un aspecte més a treballar per part de les estacions d'esquí). En el moment en què el nou esquiador detecta que, allò que es pensava que era tan i tan fàcil (recordeu: caminar damunt la neu amb un esquí als peus) es converteix en una empresa més complicada del compte, el cel li pot caure al damunt (tot i que això va a caràcters, és clar). Tothom ha passat per aquest moment. Fins i tot els millors esquiadors del món (potser alguns no, o potser no se'n recorden). Tenint en compte la mida de l'esquí i la inestabilitat de les botes, l'esquí de fons és un esport, no ens enganyem ni enganyem a ningú, relativament complicat d'aprendre (fins i tot d'aguantar-se sense caure). Per tant, caldrà que prenguem consciència d'això abans d'intentar sentir la sensació d'ingravedesa. Per això recomano, sempre que en tinc la ocasió, a tothom qui vulgui introduir-se en el món de l'esquí de fons, o fins i tot a aquells que ja ho han provat alguna vegada, que busquin un bon monitor que els ajudi a aprendre a utilitzar els esquís sense haver de caure, almenys gaire, a terra. A les nostres estacions hi ha suficientment gent preparada i formada que ens ajudarà en aquesta tasca.

L'altre tema que destacava és la imatge de l'esquí de fons com d'un esport dur, molt dur (recordeu els mocs del Juanito, bé, més conegut, des que es va saber que es dopava, com Johann Mühlegg). A mi m'agrada dir que l'esquí de fons és tan dur com tu te'l facis. És a dir, tu tries si vols que l'esquiada sigui dura o sigui un passeig. Qui tingui ganes de córrer i acabar desballestat, ho pot fer, però aquell qui vulgui simplement anar a gaudir de la natura, fer petar la xerrada amb els amics mentre practica un esport, o fer una excursió en família també ho podrà fer. I aquesta és la gran virtut de l'esquí de fons, que és un esport per a tots els gustos.

L'escola catalana a la Catalunya Nord, fonament i esperança

Per Joan Muntaner

Parlar de l'escola catalana a la Catalunya Nord vol dir parlar sobretot de La Bressola, fundada el 1976 i actualment amb més de 700 alumnes, entre els dos i els onze anys, repartits en sis centres, i també d'Arrels. En qualsevol cas vol dir parlar d'herois. Herois els qui, a contracorrent, van pensar i fer que els vaillets del nord poguessin fer-se grans tenint al costat una escola que els ensenya una llengua, una cultura i una nació, silenciades i no reconegudes a les comarques catalanes actualment sota administració francesa.

Herois, sense saber-ho, els vaillets que n'han sigut i en són alumnes.

La pretensió de l'escola catalana no és només fer conèixer la llengua, la cultura i el país. És sobretot aconseguir, amb aquesta tasca del granet de sorra, que la llengua catalana, ara a un pas de l'extinció a les comarques del nord sota administració francesa des del 1659, sigui la llengua no només del pati, que amb esforç ja ho és, sinó també del carrer.

Que al forn, al quiosc, al restaurant o al banc puguem amb normalitat parlar en català. Que el català sigui la llengua d'ús habitual entre els catalans.

El paper determinant per aconseguir-ho ha de venir definit per dos puntals. El primer, la demanda dels pares en funció del dret, de la història i també per motivacions econòmiques. Altrament, la classe política hi té un paper fonamental. Des dels batlles i el comuns, fins al Consell Regional dels Pirineus Orientals. Actualment aquest departament és respecte altres departaments de l'estat francès amb llengua pròpia el que menys sous dedica a la promoció del català, tot i tenir un conseller específic per a la catalanitat.

Cal una aposta decidida per a la normalització lingüística. No n'hi ha prou amb línies bilingües que no aconsegueixen que la llengua sigui viscuda com a pròpia. També cal avançar en la retolació de carrers i municipis, tenint present que la llei francesa especifica que la llengua de la República és el francès.

Els Països Catalans, amb més 12.000.000 d'habitants és una de les àrees més dinàmiques del sud d'Europa i encara ho podria ser molt més si avancen cap a la plena sobirania.

Els 400.000 habitants de la Catalunya Nord poden tenir un paper molt important de frontissa en relació a la República francesa, no només per la situació geogràfica, sinó també pel domini de la llengua i la cultura francesa.

Recordarem que els alumnes de la Bressola tenen un coneixement de la llengua francesa superior a la mitjana dels alum-

nes francesos talment com passa amb els alumnes catalans del sud respecte la llengua espanyola en referència als alumnes espanyols.

I en aquest panorama, Cerdanya.

Després d'una dècada a Câldegues, agregat de la Guingueta d'Ix, la Cerdanya oriental de la mà del municipi de Sallagosa, que ha cedit i adobat el local, continua amb la tasca pedagògica i ciutadana de tenir una escola catalana que actualment té vint alumnes.

Ens referim, és clar, a l'Associació Cultural Jordi Pere Cerdà que ha fet possible inaugurar a la primeria de setembre la nova escola amb la col·laboració del Consell General dels Pirineus Orientals, l'òrgan administratiu de la Catalunya Nord, la regió Llenguadoc-Rosselló i la Casa de la Generalitat.

Una escola en línia amb la immersió lingüística de manera que el català sigui la llengua de referència i de treball. Sense descuidar l'ensenyament de la llengua francesa i la introducció posterior de l'anglès i l'espanyol.

L'Associació Jordi Pere Cerdà, vol també actuar fora de l'escola. La difusió de la cultura tradicional popular, la gastronomia comarcal vinculada al cicle de l'any, els intercanvis amb altres escoles de la catalanofonia, l'establiment de parelles lingüístiques, la recuperació de festes locals, de la toponímia menor, de danses o de passejades culturals, històriques o naturalistes en podrien ser alguns exemples.

La tasca prioritària de l'Associació és, en aquests temps de dificultats econòmiques, consolidar l'escola, aconseguir un nivell d'excel·lència educativa basada en un projecte eficaç i engrescador, de la mà del Consell Pedagògic i del personal docent i, més endavant, plantejar-se nous reptes.

A Cerdanya, el Capcir i l'Alt Conflent cal una xarxa d'escoles catalanes que, fidels al país i al moment històric formin ciutadans orgullosos de la seva terra i de la seva cultura, oberts al món, amb una formació cultural i ètica esplèndida, perquè en les properes dècades puguin agafar les regnes d'aquest país que tant estimem.

Puigcerdà (1874-1936): La romeria de Sant Marc

Per Enric Quílez i Castro

Església de Sant Marc

El 25 d'abril, festivitat de Sant Marc, ha estat la data en què tradicionalment s'ha vingut celebrant any rere any la romeria des de Puigcerdà fins al nucli de Sant Marc, a prop del Segre, a relativament poca distància de la zona de la Baronia de la Vila.

Trobem referències ja a la premsa de l'any 1885 (La Voz del Pirineo). Sembla ser que era força freqüent que la meteorologia plujosa de l'època, interferís negativament en la celebració de la romeria:

03/05/1885

“Según previmos ya en nuestro número anterior, la romería de San Marcos fracasó a causa de la lluvia que no cesó durante la tarde del sábado. Ya van dos años seguidos que por el mismo motivo no se puede efectuar tan alegre romería, de manera que los habitantes de esta comarca están muy disgustados por tal privación. Desde aquel día hasta el jueves, continuaron las humedades, mezcladas de nieve y frío, y convirtiendo los caminos en inmensos lodazales.”

A “La Voz del Pirineo” del 29/04/1894, trobem la següent referència:

[...]

Apenas habían terminado su comida, los más fervientes y asiduos concurrentes a esta fiesta tomaron el camino que a la ermita conduce y poco después les seguían los habitantes más bulliciosos del valle formando una apretada flia movable que se extendía desde la Baronía hasta la propísima pradera que tiene el honor una vez en el año de verse hollada por los pies más saltarines de la Cerdaña, aun cuando no siempre sean pequeños, ni bien formados, ni semejen rosas y lilas.

A las cuatro de la tarde no había quien pudiera dar un paso por aquellas espaciosas praderas sin tropezar con un depósito

viviente de alegría líquida, vulgo vino o licor, o una amartelada pareja sugestionada por Cupido. ¡Y que no hizo de las suyas (digo, me parece,) este dios menor de edad! Testigos hay, que no me dejarán, mentir, que vieron con sus ojos, que han de ser pasto de vil gusano, ciudadanas libres, y hasta esclavas de Himeneo, que casi celebraban en campo abierto y a la luz del sol las ceremonias de ritual de los Misterios Babilónicos.

[...]

I encara una altra referència, menys poètica que l'anterior, de “La Cerdaña” de l'1 de maig del 1898:

“Con una tarde preciosa celebrese el lunes último la tradicional romería de San Marcos, en su capilla situada a un kilómetro escaso de nuestra villa, y ofreciendo aquellas espaciosas praderas que rodean la ermita el más pintoresco cuadro que darse pueda, con el sin número de familias que, formando corros, compartían sus meriendas, mientras la juventud se deleitaba bailando al son de nutridas orquestas. A la caída de la tarde y después de haber disfrutado de la más grata expansión, regresaron todos los romeristas a sus lares, alegres y satisfechos, sin haber ocurrido incidente alguno desagradable, despidiéndose de San Marcos hasta otro año.”

Podem veure que la festa ha anat decaient darrerament. Excepte alguna escola que porta els seus alumnes a dinar als prats que envolten Sant Marc i la representació oficial de l'Ajuntament de Puigcerdà, que celebra la missa a la capella de Sant Marc i després dinen allà a prop, la festa ha perdut concurrència, com tantes altres festes que no tenen lloc sistemàticament els caps de setmana i de les quals se'n poden beneficiar els turistes, a part de la població local, que sembla haver-se girat d'esquena a aquest tipus de celebracions.

Postal antiga que mostra la romeria de Sant Marc

Setmana de la Ciència — 2012

Dissabte, 1 de desembre, a les 18 hores, al Museu Cerdà de Puigcerdà, va tenir lloc la presentació de les Càpsules de Ciència, una nova iniciativa del Grup de Recerca de Cerdanya que consisteix a una sèrie de filmacions d'uns cinc minuts on es parla de temes científics i culturals relacionats amb la Cerdanya. Les dues primeres parlen sobre els bolets comestibles i els bolets tòxics i van ser filmades durant les passades Jornades Micològiques de Tardor.

Projecció d'una de les Càpsules de Ciència

A les 18,15 h, va tenir lloc la conferència titulada: "D'Indiana Jones al Sota Terra. Què és realment l'Arqueologia", a càrrec dels arqueòlegs Laia Creus i Gerard Remolins, que va ser seguida per una trentena de persones.

Diumenge, 2 de desembre, a les 10 hores, va tenir lloc una sortida geològica per la Cerdanya a càrrec dels geòlegs Joan Carles Pereiro i Josep Maria Isern. Es va visitar la Corona de Bolvir, des d'on es va explicar la formació de la comarca i posteriorment es va visitar la bassa de Sanavastre, des d'on es va parlar de les formacions carboníferes de la Cerdanya.

Laia Creus

Lliurament dels premis del III CICC

Divendres, 28 de desembre per la nit, a la Sala de Convencions del Museu Cerdà de Puigcerdà va tenir lloc el lliurament dels premis del III Certamen Internacional de Curtmetratges de Cerdanya, amb presència dels guardonats i de força públic.

Els guanyadors de l'edició d'enguany han estat:

MILLOR CURTMETRATGE
Algo queda (Ana Lorenz)

MILLOR CURTMETRATGE EN CATALÀ
Cargols! (Geoffrey Cowper)

PREMI DEL JURAT
El hijo 10 (Óscar Lorca / Chema Argente)

MILLOR ACTOR
Chani Martín [El rastrillo se quiere comprometer] (Santi Veiga)

MILLOR ACTRIU
Mª Alfonsa Rosso [Algo queda] (Ana Lorenz)

Presentació del llibre: “El judici del falcó”

Dissabte, dia 29 de desembre, a les 18 hores, a la Sala de Convencions del Museu Cerdà de Puigcerdà, va tenir lloc la presentació del llibre “El judici del falcó” de Jordi Piqué, amb la presència de l'Alcalde de Puigcerdà, Albert Piñeira i del president del Grup de Recerca de Cerdanya, Enric Quílez.

Jordi Piqué ha treballat durant molts anys d'informàtic i actualment resideix al Pirineu. Aquest és el primer llibre i es tracta d'una combinació de novel·la romàntica i d'assaig polític sobre la situació política actual de Catalunya en forma de judici sobre el nacionalisme català.

L'acte va comptar amb força assistència de públic.

Jordi Piqué

V Trobada de Poesia i Música d'Hivern. IV Cant de la Sibil·la

Diumenge, dia 30 de desembre, a les 21,30 hores, a la Sala de Convencions del Museu Cerdà de Puigcerdà va tenir lloc la V Trobada de Poesia i Música d'Hivern de Puigcerdà.

A l'acte, es van llegir tres blocs de poemes: el primer, dotze poemes de Maria-Mercè Marçal; el segon bloc, dotze poemes d'en Miquel Martí i Pol i, finalment, un tercer bloc de dotze poemes relacionats amb l'hivern i el Nadal. Els rapsodes van ser: Francesc X. Esteban, Manel Figuera, Teresa Pérez de Rozas i Jaume Piguillem.

Els blocs van anar precedits per acompanyament musical. El Marc Pons va tocar al violoncel el Preludi de la Suite n. 5 de J. S. Bach i en Guillem Pons, també al violoncel, l'Allemande de la Suite n.1 de Bach. L'Arnau Balcells, al piano, va interpretar “Venetianisches Gondellied” de Félix Mendelssohn i el primer moviment de la sonata n. 16 de W. A. Mozart.

Seguidament, la Coral Flor de Neu, dirigida per Albert Piñeira, va interpretar sis tradicionals nadales catalanes.

Finalment, va tenir lloc la interpretació per quart any consecutiu del Cant de la Sibil·la, a càrrec de Teresa Pérez de Rozas.

L'acte va ser seguir per un molt nombrós públic, que va omplir la sala.

Jaume Piguillem, rapsoda

Arnau Balcells

Guillem Pons

Marc Pons

Coral 'Flor de Neu'

Conferència: ¿Cómo leer una obra de arte?

Dimecres, 27 de febrer, a les 20,15h, a la Sala de Conveccions del Museu Cerdà de Puigcerdà va tenir lloc la conferència: "¿Cómo leer una obra de arte?", a càrrec de l'especialista en art, Aquiles Ortiz.

Aquiles Ortiz

Conferència: Quatre científiques amb problemes

Divendres, dia 8 de març, a les 20,15h, al Museu Cerdà de Puigcerdà, dins dels actes de commemoració del Dia Mundial de la Dona Treballadora, va tenir lloc la conferència: "Quatre científiques amb problemes", a càrrec d'Enric Quílez i Castro. L'acte va ser organitzat per l'Associació de Dones de Cerdanya i pel Grup de Recerca de Cerdanya i va ser seguit per una trentena de persones.

La conferència va versar sobre els problemes personals i acadèmics que varen patir quatre conegudes científiques dels segles XVIII-XX: les físiques Maria Curie i Lise Meitner i les matemàtiques Sophie Germain i Emily Noether.

Totes elles van sobresortir en els seus camps amb excel·lència i van haver de lluitar fortament contra els prejudicis d'un món masculí que les discriminava simplement pel fet de ser dones.

Conferència: Les darreres troballes arqueològiques al campanar de Puigcerdà

Dissabte, dia 9 de novembre, a les 18 hores, a la Sala de Convencions del Museu Cerdà de Puigcerdà va tenir lloc una conferència explicativa sobre les darreres troballes arqueològiques de les excavacions al campanar i plaça de Santa Maria de Puigcerdà.

La conferència, organitzada pel Grup de Recerca de Cerdanya, l'Ajuntament de Puigcerdà i el Museu Cerdà, va ser seguida per unes 120 persones, que van omplir la sala de gom a gom.

Els conferenciant, els arqueòlegs Oriol Achón, Júlia Miquel i Oriol Mercadal van exposar les troballes i les van contextualitzar en diferents etapes històriques. A continuació, l'alcalde de Puigcerdà, Albert Piñeira, va cloure l'acte i es va inaugurar l'exposició de les peces trobades i de multitud de fotografies del procés d'excavació a la Sala del Cor del Museu Cerdà.

Fòrum Cerdanya: Les Curses de muntanya

Dissabte, 16 de març, a les 18 hores, a la Sala de Convencions del Museu Cerdà de Puigcerdà va tenir lloc el primer debat de la temporada del renovat Fòrum Cerdanya del Grup de Recerca de Cerdanya, un espai on es debateran temes d'interès relacionats amb la comarca.

El primer debat portava per títol: "Les curses de muntanya" i va comptar amb la presència de Jordi Garcia-Petit, director del Parc Natural del Cadí-Moixeró, Xavi Caralt, infermer i organitzador de curses de muntanya, Núria Tomàs, biòloga i organitzadora de curses de muntanya i Sara Aliaga, tècnica comarcal de Cultura i corredora amateur. El moderador va ser el periodista Guillem Lluch.

Al debat s'hi varen analitzar qüestions com per què s'ha posat de moda les curses de muntanya, la repercussió en aquest fenomen de certs personatges mediàtics, com el Kilian Jornet o l'Emma Roca, la seguretat personal i organitzativa a les curses de muntanya, l'efecte d'aquestes sobre el medi natural o sobre l'economia local, les característiques físiques i psicològiques que han de tenir els corredors o les diferències que hi ha amb altres curses populars com les maratons.

El debat va ser seguit per una cinquantena de persones que també van fer preguntes als ponents en acabar el debat.

L'acte va ser enregistrat i està disponible al canal YouTube del Grup de Recerca de Cerdanya, accessible des del web de l'associació: <http://www.recercacerdanya.org/>

Dia Mundial de la poesia

Dijous dia 21 de març, a les 21,30h, va tenir lloc a l'Arxiu Històric Comarcal de Puigcerdà, la celebració del Dia Mundial de la Poesia, en commemoració de l'entrada de la primavera.

L'acte va consistir en la lectura d'una poesia catalana expressament escrita per l'escriptora tortosina Zoraida Burgos i que va ser traduïda per la Generalitat de Catalunya a vint idiomes.

La poesia va ser llegida en català, castellà, occità, francès, portuguès, italià, romanès, mandarí, àrab, urdú, alemany i anglès, per gent de la comarca parlants nadius en aquests idiomes.

L'acte va ser molt emotiu i va ser seguit per una quarantena de persones i va ser organitzat pel Grup de Recerca de Cerdanya, amb la col·laboració de la Institució Catalana de Lletres, el Consorci de Normalització Lingüística del Català i l'Ajuntament de Puigcerdà, entre d'altres.

Taller de Cinema

Diumenge, dia 10 de març, va tenir lloc al Museu Cerdà de Puigcerdà un curs sobre curtmètrages, que es va complementar amb la filmació en diferents escenaris de Puigcerdà d'un curtmètratge que properament estarà accessible al web del Grup de Recerca de Cerdanya.

Conferència: Característiques i curiositats del clima de Cerdanya

Dissabte, dia 23 de març, en commemoració amb el Dia Mundial de la Meteorologia, el Grup de Recerca de Cerdanya va organitzar al Museu Cerdà, a les 18 hores, una conferència titulada: "Característiques i curiositats del clima de Cerdanya", a càrrec del geòleg i meteoròleg aficionat Albert de Gràcia.

La conferència va versar sobre les característiques del clima durant les quatre estacions meteorològiques de l'any a la Cerdanya, així com de les curiositats del clima cerdà.

L'acte va ser seguit per una quarantena de persones.

III Cerdanya Classic Music

Dissabte, dia 23 de març, a les 21,30 hores, a la Sala de Convencions del Museu Cerdà de Puigcerdà, va tenir lloc el III Cerdanya Classic Music, on músics cerdans van interpretar diferents peces de música clàssica, en commemoració de l'arribada de la primavera.

Van obrir el concert, Indira Hotchandani i Elizabeth Downes, amb les flautes, les quals van interpretar el "Tango", d'Isaac Albéniz –amb arranjaments de Nicholas Foster- i el "Duo de flautes op. 2 núm. 4", de Johann Joaquim Quantz.

A continuació, Arnau Balcells, al piano, va interpretar "Preludi", de Johann S. Bach, el "Rondo sonata núm. 16", de W. A. Mozart, la "Polonesa en sol menor", de F. Chopin i el "Sacro Monte núm. 5", de Turina.

Després, Albert Martínez i Dragos Fotescu, a la guitarra, van interpretar el "Minuet", de Boccherini i la "Chanson", de John W. Duarte. A continuació, Quim Real, al violoncel, va interpretar el "Minuet en Sol", de Ludwig van Beethoven.

Després, Elise Coubrys, a l'acordió, va interpretar dos valsos: "Indifférence", de Colombo i "Mon amant de Saint Jean", de E. Carrara. Finalment, el pianista Marc Freixes va interpretar la "Balada núm. 4", de F. Chopin.

L'acte va ser organitzat pel Grup de Recerca de Cerdanya i per Jovenuts Musicals de Cerdanya, amb la col·laboració de l'Escola Municipal de Música 'Issi Fabra' i va ser seguit per una seixantena de persones.

Quim Real

Arnau Balcells

Elise Coubrys

Marc Freixes

Indira Hotchandani i Elizabeth Downes

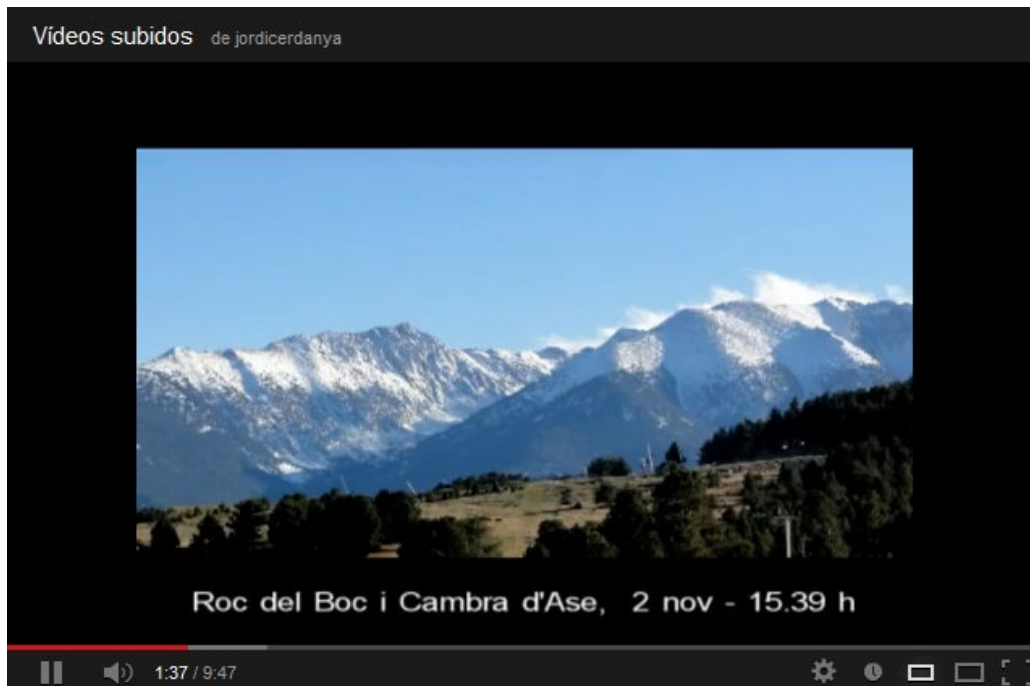

Albert Martínez i Dragos Fotescu

Enllaços recomanats

El cel de Cerdanya al novembre

<http://www.youtube.com/watch?v=Rch5b4qVDDY&feature=share&list=UUJi50vqshKeVs4j-krEuOFg>

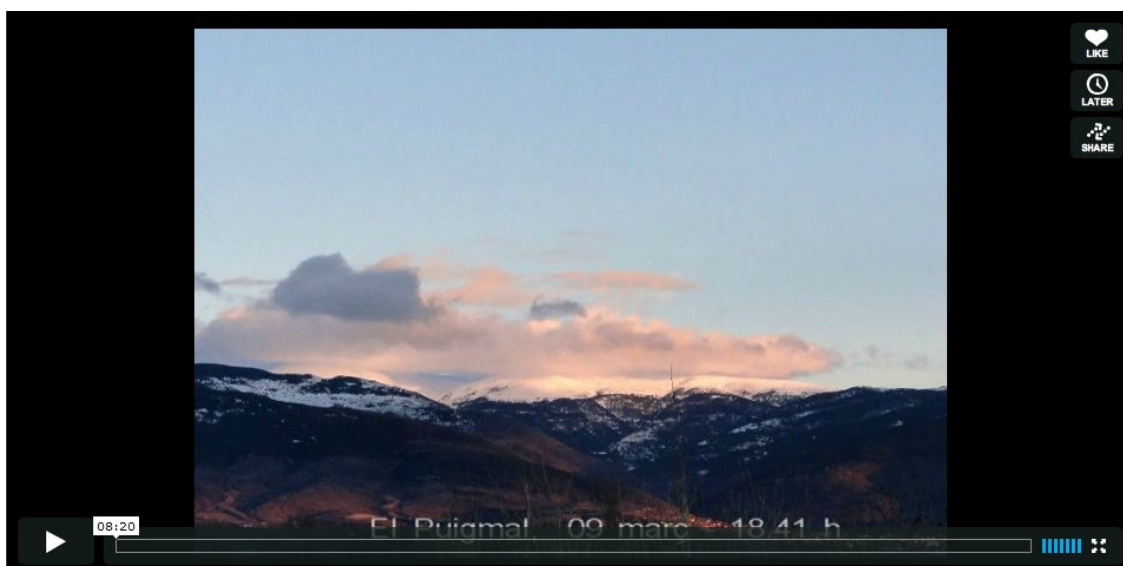

El cel de Cerdanya al febrer

<http://youtu.be/H5-xsi-U4VM>

El cel de Cerdanya al març

<http://vimeo.com/63073657>

Per gentilesa de Jordi Queralt.

Reivindicació de l'Alt Pirineu, d'ahir a avui

Per Isidre Domenjó Coll

La Llei d'Alta Muntanya de Catalunya acaba de complir 30 anys. El 9 de març de 1983, el Parlament de Catalunya l'aprova per unanimitat. Era el primer marc legal d'aquestes característiques a l'Estat espanyol, una eina que, en el futur, hauria de permetre el desplegament de les polítiques de muntanya al nostre país, en consonància amb el que, des d'uns quants anys abans, s'esdevenia a les regions alpines, referència obligada sempre que parlem de models a imitar.

No va ser pas per circumstàncies atzaroses que Catalunya fos pionera a l'hora de legislar sobre les àrees de muntanya a la península Ibèrica. De fet, van ser polítics d'aquí, concretament els senadors del grup de l'Entesa dels Catalans, els qui, a instàncies de les forces vives pirinenques, van introduir l'especificitat dels territoris de muntanya a la constitució espanyola de l'any 1978.

Rere de tot plegat hi trobem un nucli, reduït però entusiasta, de pirinencs que, des de finals de la dictadura franquista, havien pres consciència de pertinença a una societat de muntanya amb uns trets diferenciadors i, alhora, bandejada del *desarrollisme* impulsat pels tecnòcrates del règim. Aquells joves pirinencs tenien en comú, fonamentalment, tres característiques: posseir una sòlida formació universitària, haver conegut les polítiques de muntanya de països més avançats i el fet de militar clandestinament en partits d'esquerra.

Aquell col·lectiu, més o menys homogeni, acabaria constituint els Grups de l'Alt Pirineu (GAP). Fruit d'un proselitisme constant i sense estridències, els GAP van anar teixint adhesions i complicitats arreu del territori fins a esdevenir un important grup de pressió a l'hora de posicionar-se públicament sobre les actuacions —i els oblits— dels estaments polítics a l'Alt Pirineu. Res del que afectava les comarques de muntanya no passava de llarg de la mirada crítica dels GAP.

Amb la convocatòria, l'any 1979, de les primeres eleccions municipals després de la restauració de la democràcia, un nombre considerable de membres dels GAP van integrar-se en candidatures de partits d'esquerres, fonamentalment del Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC), però també del Partit Socialista Unificat de Catalunya (PSUC).

Esment a part mereix el cas de la Seu d'Urgell, on socialistes, comunistes i independents van concórrer amb una llista unitària que, sota el nom de Redreçament i Progrés, acabaria guanyant, contra tot pronòstic, per majoria absoluta. Aquella candidatura anava encapçalada per Amadeu Gallart, economista i militant del PSUC, i en segon lloc hi figurava Joan Ganyet, arquitecte i militant del PSC.

Tot just un any després, el 1980, es convocaven les primeres eleccions al Parlament de Catalunya després del restabliment de la Generalitat. Joan Ganyet hi va concórrer com a número 4 en la candidatura del PSC per Lleida i va sortir elegit. Des del primer moment, el polític urgellenc esdevindria la veu del Pirineu al Parlament. Ell va ser qui va presentar i defensar la proposició de Llei d'Alta Muntanya i ell va ser també, al llarg dels vint anys que va ser a la cambra, el diputat de l'oposició encarregat de marcar de prop les polítiques de muntanya dels diversos governs de Jordi Pujol. Al càrrec de diputat hi afegiria, a partir de l'any 1983 i fins al 2003, el d'alcalde de la Seu. Tot i ser a l'oposició, Ganyet va establir relacions molt fluïdes amb diversos consellers del govern i amb el mateix president. La seva habilitat negociadora es va traduir en inversions de la Generalitat al Pirineu i, de manera molt notable, a la Seu. Tant és així que alguns alcaldes pirinencs de CiU havien criticat en privat que alguns consellers donessin "massa peixet" al batlle

i diputat socialista.

Definitivament, no es pot explicar la reivindicació de l'especificitat —i del mateix nom— de l'Alt Pirineu sense la figura de Joan Ganyet i, per extensió, de la ciutat de la qual en va ser alcalde: la Seu d'Urgell. És sobre Ganyet i sobre la Seu que va pivotar, durant més de vint anys, el que podríem anomenar "pirineïsme".

El 1995, però, a Joan Ganyet li sortia, finalment, "competència". Aquell any, Jordi Ausàs s'estrenava com a diputat al Parlament per Esquerra Republicana de Catalunya (ERC). Ausàs compartia amb Ganyet dues coses: la reivindicació pirinenca i l'origen, la Seu d'Urgell. El republicà entrava amb molta força a la cambra catalana i en pocs mesos ja superava el socialista en interpellacions al govern i en proposicions no de llei sobre polítiques de muntanya. El fet que tots dos votessin el mateix en gairebé tots els "temes pirinencs" no exclouia la seva rivalitat, que va créixer encara més quan Ausàs li va disputar per primer cop, l'any 1999, l'alcaldia de la Seu. Les esquerres continuaven reivindicant l'Alt Pirineu, però aleshores a dues (poc avingudes) veus.

Al segon intent, el 2003, Jordi Ausàs li arrabassa l'alcaldia de la Seu a Joan Ganyet. Tanmateix, uns pocs mesos després, el camins de la política fan confluïr els seus respectius partits al govern de la Generalitat, en el qual Ganyet hi entra com a director general d'Arquitectura i Paisatge, amb competències plenes sobre polítiques de muntanya. Vint-i-tres anys després, passava de la vorera de l'oposició a la del govern, on culminaria, al cap de set anys, el 2010, una carrera política amb el Pirineu i la Seu com a grans fites.

En aquell primer govern tripartit, un altre pirinenc d'ERC, Joan Carretero, fins aleshores alcalde de Puigcerdà, hi entrava amb la cartera de Governació, des de la qual va empènyer l'articulació del país en vegueries. Pel que fa a la de l'Alt Pirineu i Aran, Carretero va voler tancar la polèmica sobre la futura capitalitat de la vegueria proposant que fos compartida entre Puigcerdà, la Seu i Tremp.

També l'any 2003 es produïa l'entrada al Parlament d'un nou diputat que es posicionava inqüestionablement a favor de la vegueria de l'Alt Pirineu, però que hi afegia un element nou: provenia de les files del centre-dreta nacionalista, de CiU, una formació política que, fins aleshores, no s'havia destacat per una defensa gaire convincent de l'especificitat pirinenca. Aquell jove diputat era Albert Batalla, que també té un tret comú amb Ganyet i Ausàs: és de la Seu. I, com els altres dos, n'acabarà sent alcalde (2008).

Al govern de la Generalitat hi arribaria també, amb rang de conseller de Governació, Jordi Ausàs. Era l'any 2008. Ausàs continuaria el camí emprès per Carretero i faria arribar al Parlament la creació de les vegueries. Mai com aleshores l'Alt Pirineu havia assolit un reconeixement institucional tan alt. I en aquell punt s'ha quedat. El canvi de govern, amb el retorn de CiU al Palau de la Generalitat, i la crisi econòmica han deixat les vegueries als llims.

Molts experts coincideixen a dir que el nou mapa de Catalunya, amb els límits provincials esborrats i amb els de les vegueries en el seu lloc, només serà possible quan el nostre país deixi de tenir al seu damunt l'espasa de Dàmocles del Tribunal Constitucional espanyol; és a dir, quan sigui un nou Estat dins d'Europa. Mentrestant, però, algú s'hauria d'adonar que les vegueries formen part de les estructures d'Estat que s'estan començant a bastir.

DOSSIER:

ESPECIAL SEBASTIÀ BOSOM

Esquerra: Al dinar de la presentació de la secció local de 'Regió 7' als anys 80; Centre: Signant el llibre del Consell Comarcal; Dreta: a l'acte d'entrega dels pergamins de Llivia (2006).

Sebastià Bosom, l'arxiver i la feina discreta

Per Erola Simon Lleixà, 14 de febrer de 2013

Heretar la taula, la cadira, les eines i la missió d'algú és una experiència força singular. Si hi afegim que aquest algú feia més de vint-i-cinc anys que treballava de forma intensa i apassionada, el respècte és gros.

En Sebastià Bosom va morir al peu del canó l'estiu de l'any 2008 deixant a mitges, entre d'altres coses, la preparació del vintè aniversari de l'Arxiu Comarcal de la Cerdanya. Ell havia estat al capdavant de l'Arxiu des que aquest era l'Arxiu municipal de Puigcerdà i tal com es feien abans les coses, havia après l'ofici al costat del que li fou mestre, mossèn Salvador Galceran i Vigué.

El juny de 1989 el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya inaugurava l'equipament del nou Arxiu Històric Comarcal de Puigcerdà que havia de rebre i custodiar la documentació de tota la Cerdanya. En aquests més de vint-i-cinc anys de feina, en Sebastià Bosom va esdevenir ell mateix i la institució que dirigia un referent cultural imprescindible. Els darrers quatre anys he tingut l'oportunitat de conèixer a fons la seva feina d'arxiver i d'historiador i he arribat a la conclusió que aquest prestigi es va deure a la seva capacitat per comunicar coneixements i fer de la història una disciplina a l'abast de tothom.

En aquest article em proposo parlar-vos d'algunes de les tasques que en Sebastià Bosom va desenvolupar durant aquests anys al capdavant de l'Arxiu. Us vull parlar de la feina d'arxiver que no es veu, imprescindible i discreta. Ell, a qui es coneix i es reconeix per la seva tasca d'historiador, va publicar un munt de llibres, articles, opuscles i fins i tot opinió des de 1982 fins a la seva mort. La seva obra escrita va quedar recollida en una bibliografia-homenatge editada per l'arxiu l'any 2010¹, però és de la seva feina d'arxiver que us vull fer quatre pinzellades.

L'any 1987, el Servei d'Arxius del Departament de Cultura va endegar un projecte de descripció de tots els arxius municipals de Catalunya. L'objectiu era conèixer i controlar el patrimoni documental del país. La feina era ingent i va ser encomanada als arxivers que treballaven sobre el territori. Aquells anys en Sebastià Bosom li va tocar recórrer tots els ajuntaments de la comarca organitzant i descrivint els arxius municipals. Gràcies a aquella feina tenim una fotografia general del patrimoni documental públic existent als municipis que té encara tota la validesa.

Una de les tasques més laborioses arxivísticament parlant i alhora més riques a nivell de coneixement històric va ser la descripció dels fons judicials antics. En època moderna la Cerdanya estava dividida en una multitud de senyories amb jurisdicció sobre els seus territoris, és a dir, capacitat d'administrar-hi justícia, entre d'altres aspectes. La documentació produïda per les corts judicials del Veguer, dels petits nobles laics, del clergat o de la Diputació del General forma un conjunt que retrata la societat de l'època. La descripció documental per document de tots aquests processos judicials va ser una feina ingent que va permetre un coneixement detallat de les relacions entre els pagesos de la vall i l'autoritat feudal. Per donar difusió a la documentació un cop descrita, el Departament de Cultura va editar un quadríptic titulat "Els fons judicials antics" amb quadre de classificació de la documentació.

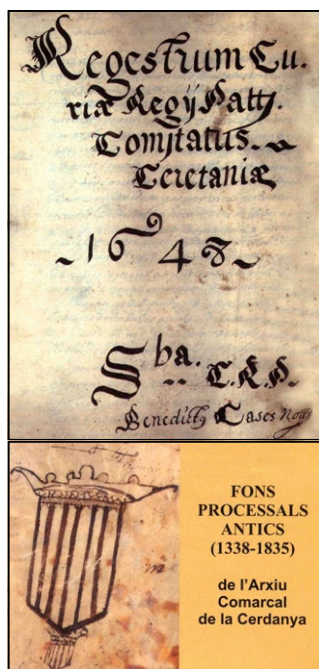
La descripció dels documents és en general la tasca interna per excel·lència dels arxius. Requiereix un gran coneixement dels documents i de la història de les institucions que han generat aquests documents. En Sebastià Bosom va dedicar-hi molts esforços que aquí no podem pas enumerar. El darrer treball en aquest àmbit va ser la catalogació de la col·lecció de pergamins de l'Arxiu que va elaborar juntament amb la Cristina Forns i que es va publicar després ja de la seva mort².

La direcció de l'Arxiu

Com ja he dit més amunt l'any 1989 es va inaugurar el nou equipament i en Sebastià va coordinar tot el trasllat de la documentació de l'Ajuntament al segon pis del convent de Sant Domènec. L'any següent ja escriu a la memòria d'activitats que el dipòsit ha quedat petit. Poc anys després s'habilita com a dipòsit l'espai sota coberta que inicialment no estava pensat ni dissenyat per allotjar documentació. Amb l'entrada de noves donacions i transferències aviat l'Arxiu va esgotar l'espai d'emmagatzematge. Any rere any, en Sebastià denunciava la manca d'espai de l'Arxiu que li tallava les possibilitats d'ingressar nova documentació. Als darrers anys de la seva vida va semblar que les administracions arribaven a un pacte per la construcció d'un nou equipament a la zona del pla de Rigolisa, però llavors va arribar la crisi i el projecte va quedar, com tantes coses, aparcat.

La manca d'espai d'emmagatzematge de l'Arxiu van ser sempre un motiu de preocupació per ell i una lluita constant amb les administracions responsables atès, que limitava i limita — perquè encara no s'hi ha trobat remei — la capacitat per acceptar oferiments de documentació.

Ens aquests primers anys de vida del nou Arxiu Comarcal, es treballava amb la idea que l'Arxiu esdevingués un centre de referència cultural per tota la Cerdanya sencera. En aquest sentit en Sebastià parla a la Memòria de l'any 1991 de cerdanisme: "Un segon aspecte molt important, força vinculat a

La descripció

Un dels primers projectes en què en Sebastià va participar va ser l'elaboració, juntament amb mossèn Salvador Galceran, del Catàleg de protocols de Puigcerdà que va editar la Fundació Noguera l'any 1983. Es tracta d'un catàleg dels llibres notariaus que llavors estaven custodiats a l'Ajuntament de Puigcerdà. Els més antics són de finals del segle XIII i n'hi ha més de 5.000. Aquesta tasca minuciosa i erudita té avui plena vigència. El 70 % de les consultes de l'Arxiu Comarcal de la Cerdanya són sobre el fons Notarial de Puigcerdà i es fan sempre a través d'aquesta catalogació. Devia ser una feina ingent que d'altra banda li va portar un coneixement esplèndid i molt aprofundit dels documents que manejava.

Faig esment d'aquesta primera tasca perquè crec que devia ser una feina d'aprenentatge al costat d'una persona de més experiència com era mossèn Galceran. En una feina com la d'arxiver les coses per aprendre no s'acaben mai i en Sebastià va tenir la sort de tenir un mestre que el va introduir en la història de la comarca i de la documentació.

l'esperit de l'Arxiu i que pot assenyalar una voluntat de catalanitat i, en especial de cerdanisme, és que cada dia més, aquest Arxiu és considerat com l'Arxiu Comarcal de la Cerdanya en el seu ple sentit geogràfic. Aquest fet, reconegut des de fa temps en cercles culturals, ha estat força acceptat també en cercles polítics locals de la Cerdanya sota administració francesa, els quals han pres el compromís de demanar microfilmació de tota la documentació cerdana localitzada a Perpinyà per a fer-ne el pertinent dipòsit i donació a aquest arxiu".

La voluntat de servei a tota la vall cerdana era evident des del primer dia i efectiva en tant que la documentació de l'arxiu fins al segle XVII és única per tota la comarca. Llavors, la coordinació entre entitats culturals d'una banda i altra de la frontera era més fluïda que avui. Mostra d'això és la organització l'any 2003 del "Chantier d'Histoire" amb la Universitat de Tolouse, Laboratoire FRAMESPA, CNRS, Museum National d'Histoire Naturelle i Groupe de Recherche Archeologique et Historique de Cerdagne, que consistí en una estada dins del programa de recerca "Estivage et dynamiques territoriales en Cerdagne" per estudiants d'història, o la participació de l'Arxiu Comarcal en el comitè científic del museu Cal Mateu de Santa Llocaia.

Una batalla discreta però intensa d'en Sebastià va ser la lluita pel retorn del Llibre de Privilegis de Puigcerdà i del Dietari de Puigcerdà. L'any 1983 com a arxiver municipal de la Vila, en Sebastià prepara un primer dossier amb informació detallada sobre la sort i localització d'aquestes dues peces tant emblemàtiques de l'antic Consolat de la Vila. Resulta que l'any 1921, l'Ajuntament s'adona de la desaparició del Llibre de Privilegis, Dietari de Puigcerdà i un conjunt de pergamins de l'arxiu municipal. Són les peces cabdals i ningú sap què se n'ha fet. A conseqüència d'això el consistori veu la necessitat de tenir arxiver i es contracten els serveis de mossèn Jaume Martí Sanjaume³. Anys després es localitzen aquestes peces a la Biblioteca de l'Institut d'Estudis Catalans que hi van arribar amb els llibres llegats per l'historiador Joaquim Miret i Sans.

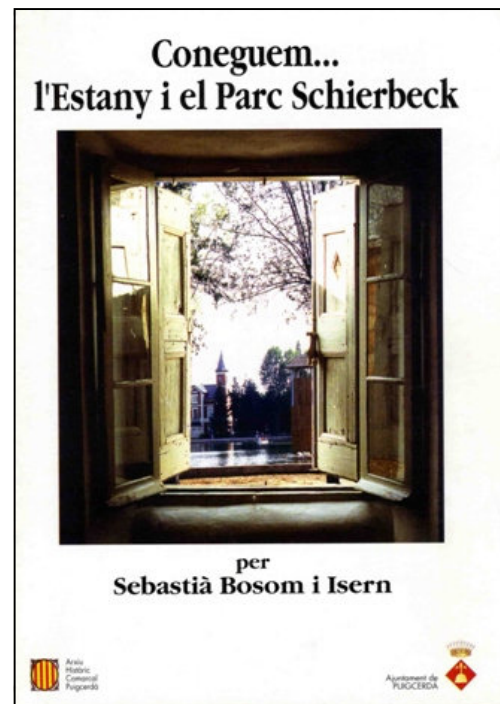
Des que es coneix el parador d'aquestes peces, l'Ajuntament de Puigcerdà ha intentat en repetides ocasions aconseguir-ne la devolució. Des de l'any 83 amb el suport tècnic del director de l'Arxiu s'han fet tot de diligències sol·licitant el retorn. Les darreres es van portar a terme l'any 2007 i comptaven amb el suport de la Subdirecció general d'Arxius. En aquell moment, els llibres de Puigcerdà estaven integrats dins la Biblioteca de Catalunya. Malgrat els esforços del Sebastià i totes les gestions que va fer amb el Departament de Cultura responsable tant de la Biblioteca de Catalunya com de l'Arxiu Comarcal de la Cerdanya no es va aconseguir la devolució, tot i que la resolució del tema es limitava a una qüestió de voluntat política.

L'activitat de difusió

Com ja he comentat al principi d'aquest text, considero molt destacable la capacitat per comunicar que tenia el Sebastià i tots els esforços que va fer en aquest sentit. La difusió de les funcions i del contingut d'un arxiu és l'activitat que dona sentit a totes les altres. Conservem, descrivim, classifiquem per tal que el ciutadà se'n pugui servir, per tant, difondre el que fem i el que tenim és essencial. Les activitats de difusió poden tenir formes molt diverses, però per què tinguin èxit i sentit han de connectar amb el públic. Crec que en Sebastià tenia ben

clara aquesta idea i va invertir molts esforços en l'elaboració d'exposicions per exemple. En les memòries queda perfectament reflectit que cada any n'organitzava com a mínim un parell fent servir els recursos que eren al seu abast. Sovint les exposicions eren elaborades amb col·laboració d'altres entitats, en aquest sentit recordo l'exposició sobre el Llibre antic feta amb la Biblioteca Comtat de Cerdanya, o l'exposició sobre els bombers juntament amb els diferents parcs de la comarca, o l'exposició sobre l'hoquei, amb el Club Gel Puigcerdà.

Una altra mostra de com entenia la difusió era l'edició de la col·lecció "Coneguem...", de la qual es van publicar 3 números. Es tracta d'una col·lecció pensada per la divulgació d'elements històrics de manera amable i planera, accessible per a tothom. Amb tot plegat, en Sebastià va aconseguir allunyar la idea que l'Arxiu és un servei exclusiu només apte per a intel·lectuals i erudits.

Aquestes són només quatre pinzellades del que va ser la feina d'en Sebastià Bosom al llarg de més de vint-i-cinc anys. Com veieu, els fronts són molt i molt diversos, però l'èxit com a professional arriba quan els veïns reconeixen en l'arxiver un referent en ell mateix. Crec que sense cap mena de dubte en Sebastià Bosom va aconseguir aquesta fita.

¹SIMON LLEIXÀ, Erola. SOLÉ IRLA, Martí. TERRONES PLAZA, M. Àngels. Bibliografia Sebastià Bosom i Isern. Puigcerdà: Arxiu Comarcal de la Cerdanya, 2010. 19 p.

²BOSOM I ISERN, Sebastià; FORNS DE RIVERA, Cristina. Catàleg de pergamins de l'Arxiu Comarcal de la Cerdanya. Barcelona: Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació, Generalitat de Catalunya, 2009. 257 p. (Arxius i Documents.: 4, Eines de Recerca).

³Vegeu l'esment a la pèrdua d'aquests documents al pròleg del llibre de Jaume Martí Sanjaume "Dietari de Puigcerdà amb sa vegueria de Cerdanya" de 1926, Vol. I.

Sebastià Bosom

Per Sara Aliaga; Jordi Campillo; Pierre Campmajó; Denis Crabol; Oriol Mercadal; Oriol Olesti; Josep Padró; Christine Rendu; Carme Subiranas; Pere Valiente.

L'escrit que hem redactat de forma col·lectiva, a partir de la memòria personal de cadascun de nosaltres, vol integrar de forma expressa els mèrits objectius i l'anècdota subjectiva; perquè creiem, que representa una manera de veure les coses que caracteritzava en Sebastià: el més estricte rigor a la feina documental i de recerca combinat amb una ironia intel·ligent i una broma sempre a punt, de vegades insistent. I també perquè així va ser la nostra relació amb ell.

L'Oriol Mercadal ens explica que algun cop li havia dit a en Sebastià: -"Tu, si no haguessis estat arxiver, hauries estat arqueòleg; és la teva assignatura pendent"- . I ell reia. Però això, en realitat, mai no va representar-li cap mena de "frustració"; d'una banda, perquè s'estimava com a pocs la seva professió d'arxiver i també la tasca d'historiador i cronista, i alhora perquè sempre va mirar de fer costat als arqueòlegs en un intent d'aprenentatge mutu; i no només ho va aconseguir plenament, sinó que en bona part dels casos acabà per establir una amistat ferma i duradora.

Entre les experiències viscudes amb ell, en Josep recorda la de "submergir-se" per l'hipogeu, potser tardoromà, situat desota la rectoria del llogaret de Mosoll, a tocar de la seva església romànica de Santa Maria; i reflexiona: -"aleshores érem joves"-.

L'altra la recorda en Jordi i esdevingué una tarda de setembre de 1989, quan es va adreçar a l'antiga Escola de Ceràmica en saber que s'havia convertit en un nou equipament cultural de la vila, ni més ni menys que l'Arxiu Històric Comarcal. En Jordi recorda amb estimació les tasques que li va encomanar amb motiu de l'exposició sobre premsa escrita a la comarca 1990, com la recerca d' *El Puigcerdanés*, una de les primeres revistes editades a Cerdanya; no la vaig trobar -diu, però vaig conèixer totes les hemeroteques de Catalunya, feina que posteriorment em va ser de molta utilitat per a la confecció de la tesi doctoral. També el va posar en contacte amb investigadors i professors de la Universitat de Barcelona, en Josep Padró, el qual es convertiria en el meu director de tesi i l'amic Xavi Gil, important suport científic i moral dels historiadors i arqueòlegs cerdans establerts a la gran ciutat.

Per la seva part, l'Oriol Olesti ens diu que: -"recordo molt bé aquell llunyà 1990, quan amb l'Oriol Mercadal passarem la tardor fent la Carta Arqueològica de la Cerdanya. L'Arxiu que dirigia en Sebastià es convertí en el lloc on acabàvem molts vespres la nostra jornada, comentant amb ell, sempre somrient, les nostres darreres troballes. Tot i que no deixàvem de ser uns arqueòlegs bastant inexperts, ell sempre ens dedicà el seu temps i ens obrí les portes de l'arxiu, i valorava amb molta atenció qualsevol dels nostres progressos. Sorneguer i irònic com era ell, no crec que tingués massa confiança en els nostres resultats, però sempre ens animava i ens mostrava una gran confiança. Ara, anys després, començo a pensar que la feina que hem fet no està tan malament, i només lamento que en Sebastià no ho pugui veure i que, després de 20 anys, no puguem tornar a parlar-ne al voltant de l'Arxiu. Sens dubte, ens renyaria per no haver-ho fet tot prou bé, però en el fons estaria content per nosaltres, com sempre ho fa l'amic que et té carinyo"-.

La Carme recorda haver conegut en Sebastià l'any 1992, a les excavacions fetes a la finca on avui se situa la plaça del Call, durant temps conegut com l'aparcament de Sant Agustí. Se l'imagina saludant amb un bon dia i preguntant-nos com anava la cosa. Ella no sabia qui era; treballant a la via pública

és habitual que s'apropi la gent a preguntar-te si hi surt alguna cosa. -"Amb la discreció que caracteritzava en Sebastià, se'm va dirigir amb una naturalitat sospitosa i sense posar per davant el seu càrrec de director de l'Arxiu" —ens explica. La conversa però, evidencià el seu coneixement de les fonts escrites i de la història de Puigcerdà i se li intuïa una aprovació per aquells treballs arqueològics, un fet poc habitual en els curiosos que en trobem.

-“Recordo que la conversa mantinguda no em deixà indiferent i m'obligà, poca estona després, a preguntar-li a l'Oriol qui era aquell senyor que tant d'interès havia mostrat per la nostra feina. I també recordo que després d'això i cada cop que iniciàvem una excavació en algun lloc de Puigcerdà, esperava la visita d'en Sebastià, que a l'hora de dinar, puntualment, de camí cap a casa seva i quan tornava a l'arxiu l'arxiu, no deixava de visitar-nos per comentar com anaven les coses i si hi havia novetats. També tinc present anar a veure'l a l'arxiu i trobar-lo sempre disposat a intercanviar coneixements i donar-nos un cop de mà en el que fos”.

Com és natural, i així ha de ser, el record i l'anècdota personal conviuen amb el llegat personal i professional d'en Sebastià, el qual va participar de l'arqueologia a partir de les seves múltiples facetes, de les quals en fem un resum:

Com a membre de l'Institut d'Estudis Ceretans col·laborà en la prospecció de jaciments i durant algunes excavacions. A tal efecte, en Josep Padró té presents les batudes d'urgència fetes pels membres de l'IEC quan les màquines posaven al descobert potencials jaciments arqueològics, com foren els casos de cal Doctor de Llivia i la necròpolis de Prats, on en Sebastià va ser-hi present.

Com a arxiver i historiador, participà en els treballs interdisciplinaris vinculats a l'arqueologia, on les seves directrius i aportacions de caràcter històric resultaren essencials. Recordar els treballs sobre el call jueu i el convent de Sant Francesc/ Sant Agustí. D'altra banda, sempre estava al cas d'una possible troballa en un document antic o d'una notícia en la premsa local de finals del s. XIX i principis del s. XX per fer-nos la saber i mirar de que ho anéssim a recercar.

Com a director de l'Arxiu Històric Comarcal, facilità les instal·lacions als arqueòlegs, tant per desenvolupar tasques de despatx com de laboratori. Recordem amb afecte el treball relacionat amb l'excavació del Roc d'Esperança (Alp), recent "estrenat" el nou arxiu, l'any 1989, i la Carta Arqueològica de la Cerdanya, confeccionada a la fi de 1990. La sala d'exposicions temporals (lloc on els vespres s'allargaven fins a la matinada acabant exposicions amb aquells plafons que no més ell entenia i sabia muntar) es va convertir en un espai de difusió dels materials arqueològics com l'exposició sobre el convent de Sant Francesc i el call jueu o la de cartells de les diferents edicions dels Col·loquis i dels cursos d'arqueologia desenvolupats entre les dècades de 1970 i 2000 .

A més, sempre recolzà tant des del punt de vista personal com tècnic i logístic les activitats organitzades pels arqueòlegs que treballàvem a la comarca, com les Jornades d'Apropament a l'Arqueologia destinades al gran públic, o els tallers d'arqueologia destinats als estudiants de l' Institut Pere Borrell i de les escoles d'Ensenyança Primària de Puigcerdà.

Actuà de vincle entre vilatans i investigadors en la recuperació de la memòria oral, en aquest cas sobre possibles troballes

arqueològiques i altres temes afins.

Als seus articles i llibres, fins i tot als de caire més generalista, com les monografies sobre Puigcerdà, sempre va voler incloure, de forma destacada en ocasions, el progrés de la recerca del subsòl vilatà, i així ho va fer en parlar de l'estany, el call jueu, els convents, el pou del gel, els túnels o altres elements. Això el dugué a defensar aferrissadament davant de qui i quan calgués el patrimoni cerdà, un patrimoni tot sovint menyspreat i malmès.

Pel que fa al Museu Cerdà, com a director de l'Arxiu, també feu donació dels materials paleontològics i arqueològics que des dels anys 20 i fins els 90 del s. XX es van custodiar en ell, primer a l'arxiu municipal i després al comarcal.

En definitiva, creiem que una petita part del seu merescut guardó de Cerdà de l'Any, cal relacionar-la amb l'ajut i suport envers el patrimoni del subsòl, l'arqueologia comarcal i els arqueòlegs que en ella han treballat i seguim treballant. En Sebastià Bosom va ser un apassionat de la seva feina i de la recerca història, ell va ser un "arqueòleg" entre pergamins i papers a la recerca de dades i d'història, com ho són els arqueòlegs entre estrats, nivells d'ocupació i parets a camp.

Els nostre agraïment per haver-te conegut i haver tingut el plaer de compartir amb tu converses, estades al camp, correddisses en favor de la salvaguarda del patrimoni i recerques històriques.

En homenatge a en Sebastià Bosom i Isern

Per Sofia Garçon i Peyrí

En Sebastià... Em demanen que n'escrigui quatre ratlles, però no és fàcil. Tinc el cap ple de records, d'imatges, de converses. Tinc el cor més petit des que ell ens va deixar. La Cerdanya no la sento igual, no la visc igual perquè ell en formava part. Ell era la Cerdanya present i passada. La intensitat d'allò en el que creia i pel que lluitava t'arrossegava.

Quan vaig començar les meves recerques va ser ell qui em va animar i engrescar a posar-me en contacte amb entitats especialitzades. Em va oferir el seu ajut de forma totalment desinteressada. Em va explicar com s'estructuraven els diferents protocols notariaus, tan necessaris pels meus treballs. M'inundava de muntanyes de llibres manuscrits polsegosos i reia de veure'm envoltada i quasi sepultada per aquests. Les hores de lectura difícil i enrevessada em provocaven un dolor incipient a les cervicals que marxaven de seguida en aturar la feina i poder mantenir una conversa distesa amb en Sebastià. Amb el temps vam establir una afinitat que es va convertir en una amistat plàcida, confiada, quasi fraternal. Va ser com un germà gran, savi i bo. Un amic divertit, agut, irònic, intel·ligent, culte i també corcò per a allò que volia o lluitava. En una d'aquestes idees seves que van quedar sense poder-se portar a terme, com malauradament tantes d'altres, amb motiu de la celebració del 25è aniversari de la creació de l'Arxiu Comarcal de la Cerdanya havia pensat fer un seguit de conferències pels pobles de la comarca a càrrec de diferents entesos. Així, em va proposar de fer una xerrada sobre les meves investigacions envers els Junoy o la genealogia. Abans però, ja m'havia demostrat la seva confiança en demanar-me d'elaborar l'índex onomàstic del seu *Catàleg de pergamins de l'Arxiu Comarcal de la Cerdanya*, de publicació pòstuma.

Tot plegat, em va permetre gaudir d'un Sebastià que em va fer sentir i apropar-me a una Cerdanya diferent, una Cerdanya amb història, una història que jo desconeixia i que ell va potenciar, dirigir i difondre amb publicacions en diferents mitjans i suports. Però a més, em comentava i m'enviava escrits d'opinió sobre fets d'actualitat que havia de publicar per demanar-me'n el meu parer. Sovint només necessitava que l'escoltés, necessitava desfogar-se i buidar el pap de tot allò que l'enutjava o el preocupava, per telèfon o en persona. Quan la trucada era telefònica podia ser a qualsevol hora, ben entrada la nit, i sempre des de l'arxiu.

—Però, Sebastià! Què fas a aquestes hores encara a la feina!? Ves pitant cap a casa, home!—

Però en Sebastià volia parlar, necessitava explicar allò que li bullia dins el cap, i calia escoltar idees i il·lusions tot i que també ràbia i impotència, fins que amb certa pena per no poder-li dedicar més temps i, tot s'ha de dir, perquè em vencia la son, l'acomiadava amb un "bona nit i mira de descansar".

El final d'en Sebastià, tan sobtat i ràpid, va ser un glop de fel per a tots aquells que l'apreciàvem i estimàvem. La malaltia tot i acabar amb la seva vida no va poder vèncer la disciplina, el coratge, l'entrega i la dedicació cap a aquell plaer que per a ell va ser la seva feina. Fins pocs dies abans va romandre treballant, quasi sense forces però valent i donant la cara. Quan em vaig assabentar de l'ingrés a l'hospital de Puigcerdà hi vaig anar per donar-li ànims. En entrar a l'habitació vaig trobar la seva mare, en aquell moment tota sola, tan petita, amb la mirada tan trista i cansada, ... I en Sebastià al llit, amb la mascareta d'oxigen. En veure'm va fer un gest com dient-me:

-Per què has vingut? No calia, dona!

M'hi vaig apropar somrient-li i en agafar-li la mà i dir-li quatre paraules de retret carinyós i manar-li que fes el favor de no treure's la mascareta, no em va fer ni cas —així era ell, tossut com una mula— i em va deixar anar una frase d'aquelles tant d'ell, irònica i alhora sorneguera, de les que et feien riure i mirar-lo com a un petit trapella. Al dia següent, encara amb el record del seu somriure i de la seva mitja veu, ens havia deixat per sempre.

El meu dolor per la seva pèrdua no es pot comparar amb el de la família, ho sé. Però, dins l'enyor profund conservo com un tresor no només a en Sebastià sinó també aquells que l'envoltaven, el record del seu pare, en Joaquim, malauradament traspassat aquest estiu, en visitar el seu fill a l'arxiu per fer-la petar una mica, xerraire com era, amb ell o amb els investigadors que hi érem a la sala. De la seva muller, la Paquita, en arribar i demanar-li sol·lícita què li venia de gust per dinar, puix el sabia llepafils. Dels seus fills adolescents, per comentar o discutir qualsevol tema amb el pare... Del Martí, amic amb majúscules, amb qui mantenia un contacte estret i amb qui tenia quantitat de projectes.

Però, d'amics en Sebastià en tenia un munt, i ells s'encarregaran, ens encarregarem, de mantenir viu el seu record i la seva tasca. Des d'aleshores, en cada visita a l'arxiu, la seva presència es fa palesa per l'empremta deixada en haver fet de la seva feina i de l'arxiu un castell de la memòria cerdana, obert a tothom, i on tan sols una petita placa vol retre-li humil, massa humil des del meu entendre, homenatge a un cerdà que sense demanar ni plaques ni elogis, ha estat cabdal per a la Cerdanya.

L'obra de Sebastià Bosom: 27 anys de publicacions

Per M. Àngels Terrones, febrer del 2013

*Llarga és la vida si és plena
Sèneca*

A principis del 2010 es va presentar a l'Arxiu Comarcal de la Cerdanya la bibliografia de Sebastià Bosom, l'opuscle tenia com a objectiu recollir i ordenar totes les seves publicacions. El resultat va ser una bibliografia amb cent deu entrades repartides en vint-i-set anys: de l'any 1982 fins al 2009, un any després de la seva mort.

Si tenim en compte que el Sebastià Bosom no tenia com a ocupació principal la investigació i que no vivia de les seves publicacions sinó de la seva feina com a director de l'Arxiu Comarcal és evident que durant gairebé tres dècades va fer un treball ingent per donar a conèixer i difondre la història de la comarca.

Això vol dir que aquest centenar i escaig d'entrades tenen com a nexa comú, de la primera a la última, un interès clar i evident per la història de la Cerdanya. En Sebastià va escriure sempre sobre la seva comarca, exceptuant els articles d'opinió que va publicar durant un temps en algun mitjà local i que no estan inclosos a la bibliografia. Des de la primera publicació de la qual tenim notícia l'any 1982 *Homes i oficis de Puigcerdà al segle XIV* fins a la darrera referenciada: una col·laboració pòstuma l'any 2009 al fullet de la XXIII Trobada d'Acordionistes a la Cerdanya que va titular "Costums del poble de Guils als anys 20", l'objecte dels seus estudis es va mantenir inalterable.

Però encara que d'entrada pugui semblar que el marc del seu interès pot ser molt limitat la realitat ens demostra el contrari. El Sebastià va ser capaç de treballar de manera transversal. Això vol dir que va tractar molts temes referents a la història de la Cerdanya en qualsevol època, en qualsevol indret i des de diversos punts de vista i nivells de difusió. Si hi afegim que una part important de la seva obra va ser redactada en col·laboració ens trobem amb un ventall de publicacions molt variat, tant pel que fa al format escollit, o predeterminat, com per la temàtica tractada, bé per voluntat pròpia o bé perquè el treball era fruit d'un encàrrec.

Així si fem un cop d'ull ràpid a les seves publicacions observem de manera destacada un conjunt de llibres que tenen una relació molt estreta amb la seva professió d'arxiver: això és el *Catàleg de protocols de Puigcerdà*, editat l'any 1983 en col·laboració amb Salvador Galceran, antic arxiver municipal, *Inventari de l'Arxiu Històric Local de Llivia*, publicat l'any 1986 al "Setè Quadern d'Informació Municipal", *Arxiu Històric Comarcal de Puigcerdà* de l'any 1992, el *Llibre de privilegis de la vila de Puigcerdà* publicat l'any 2007 en col·laboració amb Susanna Vela, el *Catàleg de pergamins de l'Arxiu Comarcal de la Cerdanya*, editat pòstumament l'any 2009 en col·laboració amb Cristina Fornés i el *Llibre de les provisions reials de la vila de Puigcerdà* també del mateix any, publicat conjuntament amb Susanna Vela.

Es tracta de llibres que no estan pensats pel gran públic però que tenen una importància capital pel que fa a l'ordenament i difusió dels fons arxivístics i obrir d'aquesta manera la porta a estudis futurs.

Cal remarcar també de manera especial aquelles publicacions fetes amb voluntat de transcendir més enllà de la comarca i

en alguns casos, fixar les bases del tema tractat. Estem parlant de les col·laboracions fetes juntament amb Oriol Mercadal al *Diccionari d'Història de Catalunya* i al volum corresponent a la Cerdanya i Conflent de la *Catalunya Romànica*, dues obres cabdals de la història i l'art d'aquest país, així com *L'art gòtic a Catalunya* on Bosom va participar en el volum dedicat a l'arquitectura. No podem oblidar tampoc la seva col·laboració a *Homes del catalanisme*, a l'*Atles literari de les terres de Girona*, o a l'*Atles comarcal de Catalunya*. I cal fer menció dels seus articles a les revistes "Arxius", "Àrnica", "L'Avenç", "Revista de Girona", "Tribuna d'Arqueologia" o "Ceretània". Trobem també ponències d'en Sebastià al "Curs d'Estudis Pirinencs" ja l'any 1985, al "Col·loqui General de la Societat Onomàstica" el 1988, a les "Jornades d'Arqueologia de les Comarques de Girona" l'any 1994 o a diversos "Col·loquis Internacionals d'Arqueologia de Puigcerdà".

No obstant això la majoria de treballs de Sebastià Bosom tenen un caràcter molt marcat de divulgació de la història local, pel tema no cal dir-ho, però també i sobretot per la seva edició i posterior difusió. No hem d'oblidar que la història local, per pròpia definició, té un interès i una repercussió limitats malgrat que en molts casos el nivell i la qualitat de les obres publicades sigui elevat. Tot i així, o potser per aquest motiu, en Sebastià va publicar obres locals que han esdevingut material de referència per a estudiants, vilatans, cerdans i turistes, i en general per a tothom que vulgui establir un primer contacte o aprofundir en la història de la Cerdanya i Puigcerdà: ens referim a *Puigcerdà*, editat l'any 1993 per la Diputació de Girona, *Coneguem l'Estany i el Parc Schierbeck*, que va representar el primer títol de la col·lecció "Coneguem" amb una clara vocació divulgativa, *La Cerdanya*, amb Oriol Mercadal, *Carrers i places de Puigcerdà*, amb Martí Solé, *Cerdanya a finals de segle*, *Puigcerdà 1870-1939*, *Puigcerdà 1939-1975*, i a la *Guia de tota la Cerdanya i el Capcir*, amb Jean-Louis Blanchon, Oriol Mercadal i Martí Solé.

També amb aquest esperit divulgatiu però ja amb temàtiques més concretes trobem els llibres següents: *La defensa de la Vila de Puigcerdà enfront dels atacs carlistes, 115 anys de mitjans de comunicació escrits a Cerdanya*, amb Martí Solé i Jean-Louis Blanchon, *Verge de la Sagristia, Coneguem els Parcs de Bombers de Cerdanya i Capcir* amb Pere Valiente, *Coneguem els jueus i els franciscans a Puigcerdà*, amb Oriol Mercadal, Claude Denjean i Carme Subiranas, *40 anys d'història d'hoquei sobre gel* i posteriorment *50 anys Club Gel Puigcerdà* amb Tomàs Viladomat, *Cos de bombers de Puigcerdà*, *Orgueners, orgues i organistes de Puigcerdà*, *Club Esquí Puigcerdà o Consell Comarcal de la Cerdanya*, amb Ramon Moliner. En molts d'aquests casos el Sebastià tenia l'habilitat de fer coincidir una efemèride, com ja es veu en alguns títols, o un fet concret, per exemple en el cas del llibre *Orgueners* la construcció de l'orgue o en el *Consell Comarcal* el canvi de seu, per editar el llibre en aquell moment i donar-li més projecció.

Aquest paper de divulgador de la història local es feia ben present, i queda clar en la bibliografia, en els molts fullets, tríptics turístics, programes de Festa Major i de la Festa del Llac que al llarg d'aquestes gairebé tres dècades va signar el Sebastià per encàrrec de l'Ajuntament o Patronat de Turisme del moment, des del 1985 on apareix un fullet de 12 pàgines titulat *Puigcerdà la Vila de Cerdanya* editat pel Centre d'Iniciatives Turístiques fins les 28 pàgines de *Puigcerdà informació turística* editat pel Patronat Municipal de Turisme l'any 2009.

A més de la vila de Puigcerdà, que era l'objecte central de molts dels seus estudis, no podem oblidar que també tenia presents altres pobles de Cerdanya. És remarcable la seva "fidelitat" a dues publicacions: estem parlant dels "Quaderns d'Informació Municipal", que periòdicament edita l'Ajuntament de Llivia. La seva primera col·laboració data de l'any 1984 on

tractava de la farmàcia de Llivia i la família Esteva. A partir d'aquí va col·laborar de manera ininterrompuda fins la quinzena edició l'any 2003 on hi va publicar un article sobre les notícies sobre Llivia aparegudes a la premsa entre els anys 1911 i 1920.

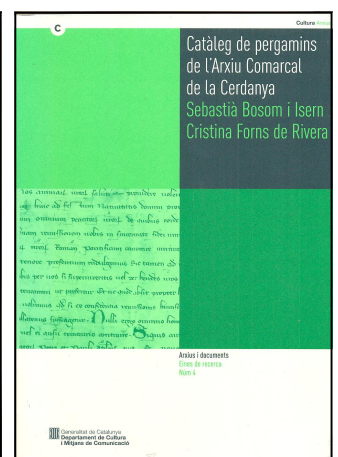
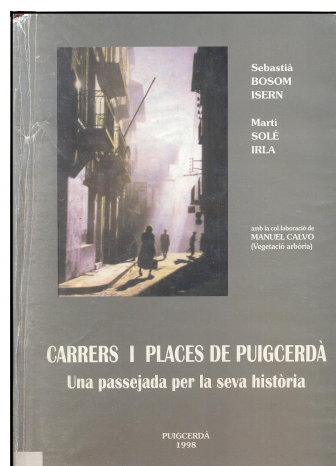
L'altre publicació recurrent són els programes de les "Trobades d'Acordionistes" que se celebren anualment a Guils, en aquest cas té bastant a veure la vinculació familiar que el Sebastià tenia amb aquesta població. Des de l'any 1989 fins l'any 2009 no va faltar mai un article seu al programa. El primer ens parla de les pastures a Guils el s. XVII, el darrer, ja pòstum, tracta sobre els costums del poble de Guils als anys 20.

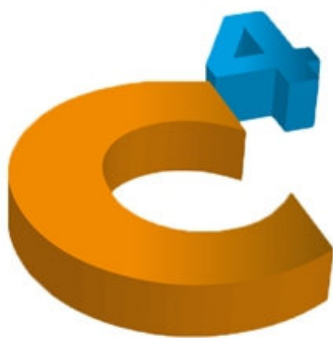
Queda clara doncs la varietat de temes tractats per Bosom al llarg d'aquestes tres dècades, però també és sorprenent la quantitat de mitjans i publicacions on van aparèixer els seus treballs i, conseqüentment, la diversitat de suports que aquest fet generava: des del llibre tradicional fins el CD-Rom, passant pels articles de revista o diari, els fullets i els tríptics.

Cal fer constar també que en el moment de la seva desaparició el Sebastià estava treballant en nous projectes que no va poder concloure, que una part de la seva obra resta inacabada i, per tant, inèdita, i que, lamentablement, moltes de les seves idees per a futurs estudis i publicacions ara per ara no es podran dur a terme.

Però malgrat això el llegat del Sebastià Bosom és prou important: en primer lloc perquè va ser capaç de deixar-nos un conjunt de treballs que han esdevingut la base per a qualsevol consulta sobre la història de Puigcerdà i la Cerdanya, i això no és fàcil ni habitual en comarques petites on la història local sovint està molt poc treballada i representada. I en segon lloc perquè molts dels seus treballs obren la porta i ofereixen idees i línies d'investigació als estudiosos per tal d'aprofundir en aspectes i episodis de la història que en Sebastià simplement va esbossar o va tractar de manera tangencial.

La feina resta inacabada, però la tasca feta fins ara és molt valuosa i positiva pel que suposa de preservació d'un patrimoni sempre fràgil. El Sebastià hagués valorat la continuïtat d'aquest llegat que està ara en mans de tots aquells que aprecien la història i la Cerdanya.

Club de Ciència i Cultura de Cerdanya

El **C⁴**, **Club de Ciència i Cultura de Cerdanya**, és una iniciativa del Grup de Recerca de Cerdanya per promocionar la recerca, la divulgació científica i la promoció de la cultura ceretana i pirinenca mitjançant un sistema de microaportacions particulars per poder desenvolupar el projecte divulgatiu i de recerca que capitaneja el Grup de Recerca de Cerdanya.

Fer-te soci del **C⁴** et permetrà obtenir informació de primera mà de les novetats del món de la recerca i la cultura generades pel Grup de Recerca de Cerdanya i tots els projectes que fomenta i participa l'associació i les entitats amb les quals col·labora.

El Grup de Recerca de Cerdanya és una associació sense ànim de lucre que organitza activitats culturals i científiques gratuïtes i obertes a tothom principalment en l'àmbit natural de la comarca de la Cerdanya.

Avantatges de fer-te soci del **C⁴**:

- **Agenda d'activitats**: Rebràs puntualment l'agenda d'activitats del Grup de Recerca de Cerdanya i de les entitats que hi col·laboren directament al teu correu electrònic.
- **Sortejos**: Participaràs automàticament a diferents sortejos de llibres d'interès pirinenc signats per l'autor o lots de llibres.
- **Revistes del Club C⁴ i el GRC**: Rebràs avisos de la publicació de les revistes en línia "Ker" i "Querol", editades pel Grup de Recerca de Cerdanya.
- **Butlletí del Club C⁴**: El rebràs cada mes amb totes les novetats i activitats del Grup de Recerca. I si ho prefereixes, també ho pots consultar en format digital a la nostra pàgina web.
- **Web del GRC**: Per estar informat en tot moment de l'oferta cultural que t'ofereix el Grup de Recerca a través del C⁴, et recomanem que visitis regularment la nostra pàgina web, on sempre hi trobaràs la informació, la programació i les ofertes culturals més actualitzades.
- **Compromís social del C⁴**: Col·laboraràs amb la quota d'associat en la divulgació científica i cultural de Cerdanya i la incentivació de projectes de recerca sobre la comarca i el seu entorn.

La quota anual de soci és de 30€.

Omple la butlleta amb les teves dades i rebràs el teu carnet físic en un termini de 2 mesos directament a casa teva.

Butlleta d'inscripció

Nom: _____ Cognoms: _____

Adreça: _____

Població: _____ C.P.: _____ Província: _____

Telèfon: _____ E-mail: _____

Data de Naixement: _____ NIF: _____

Dades bancàries

Titular: _____

Banc/Caixa: _____

CCC: _____ - _____ - ____ - _____

Data _____ i _____ signatura: _____

Podeu enviar aquesta butlleta per correu electrònic a l'adreça grup@recercacerdanya.org o bé dipositar-la a l'urna que trobareu a les nostres activitats.

Política de protecció de dades personals

Per tal de complir l'article 21 de la Llei de serveis de la societat de la informació i del comerç electrònic, que prohibeix l'enviament de comunicacions comercials mitjançant correu electrònic que prèviament no hagin estat autoritzades pels destinataris, i de la Llei Orgànica 15/1999 de protecció de dades de caràcter personal, l'Associació Grup de Recerca de Cerdanya entén que, en el moment d'emplenar aquest formulari, l'usuari es considera suficientment informat de les finalitats de la recollida de les seves dades personals i del tractament que se'n derivarà. Llevat d'indicació expressa en sentit contrari, aquestes dades s'integraran als fitxers de l'Associació Grup de Recerca de Cerdanya per al seu tractament amb les finalitats que s'indiquin en cada cas. Els interessats podran exercir els seus drets d'accés, rectificació, oposició i cancel·lació adreçant-se a la Secretaria de l'Associació Grup de Recerca de Cerdanya (grup@recercacerdanya.org).

